

národní
úložiště
šedé
literatury

Metodické komentáře a úlohy ke standardům pro základní vzdělávání - Hudební výchova

Pastorová, Markéta; Holubec, Jiří; Charalambidis, Alexandros; Kšírová, Zdeňka; Lišková, Marie; Prchal, Jan

2016

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-375076>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Licence Creative Commons Uveďte původ-Neužívejte komerčně-Nezpracovávejte 4.0

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 18.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Národní ústav
pro vzdělávání

HUDEBNÍ VÝCHOVA

Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání

Editorka: Markéta Pastorová

NÚV 2016

Publikace vznikla v rámci kmenového úkolu NÚV Standardy pro základní vzdělávání – souhrny metodických komentářů.
Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons.

PaedDr. Markéta Pastorová, 2016

ISBN 978-80-7481-166-1

Vydal NÚV, Praha 2016

**Metodické komentáře
a úlohy ke Standardům
pro základní vzdělávání**

Editorka: Markéta Pastorová

NÚV 2016

Metodické komentáře a úlohy ke standardům pro základní vzdělávání

Hudební výchova

Editoři

PaedDr. Markéta Pastorová, NÚV

Autorský tým

prof. PaedDr. Jiří Holubec, Ph.D., KHV PF UJEP, Ústí nad Labem

PhDr. Alexandros Charalambidis, ZŠ Praha 5

Mgr. Zdeňka Kšírová, MŠMT

PhDr. Marie Lišková, SOŠP, Praha 6

PaedDr. Markéta Pastorová, NÚV

PaedDr. Jan Prchal, ZŠ a ZUŠ, Liberec; KHV PF UJEP, Ústí nad Labem

Recenze

Doc. PhDr. Ivana Ašenbrenerová, Ph.D., KHV PF UJEP, Ústí nad Labem

PaedDr. Alena Tichá, Ph.D., KHV PedF UK Praha

OBSAH

Úvod	3
1 Pojetí Standardů hudební výchovy	3
2 Pojetí metodických komentářů a ilustrativních úloh	4
3 Nastavení úrovně obtížnosti	5
4 Přehled očekávaných výstupů a stanovených indikátorů pro 5. ročník	7
5 Metodické komentáře a úlohy ke standardům Hudební výchovy pro 5. ročník.....	9
6 Přehled očekávaných výstupů a indikátorů pro 9. ročník	43
7 Metodické komentáře a úlohy ke standardům pro 9. ročník	45
Doporučená literatura.....	77

ÚVOD

Hudební výchova seznamuje žáky se světem tónů a zvuků, který obklopuje člověka po celý život takřka na každém kroku. S hudbou se mladý člověk setkává v koncertních sálech, daleko častěji však v zábavních a komerčních centrech, na stadionech či diskotékách, nebo ji nosí stále při sobě jako důležitou součást vlastní identity projevující se v různorodých sociálních interakcích. Hudba je součástí mediálních sdělení, je využívána v reklamě, stává se „zbožím“, je nedílnou součástí sportovních akcí i tanečních zábav. Je přítomna v divadle i ve filmu, je využívána jako specifický druh relaxace, seberealizace i způsob sebe prezentace. Díky hudbě může jedinec komunikovat, podávat informace o sobě i druhých a to beze slov, jen s využitím promyšlených, organizovaných zvuků. Hudba vyvolává a umocňuje psychické stavy člověka a je tedy i důležitou součástí léčebných procesů.

Úloha hudební výchovy tkví zejména v její nenahraditelné a ve vzdělávacím procesu nezastupitelné schopnosti působit na citovou sféru osobnosti žáka, přičemž význam a přínos hudební výchovy pro sociální a kulturní rozvoj každého jedince případně i pro jeho budoucí profesní uplatnění je někdy možné zhodnotit až v dospělosti. Aktivní muzicírování, tedy zpěv a hra na hudební nástroje, poslech hudby, tanec a další pohybové aktivity, to vše představuje hlavní obsahovou náplň hudební výchovy v základním vzdělávání. Uvedené aktivity rozvíjejí znalosti, dovednosti i kreativitu žáků a přispívají k schopnosti vnímat a prožívat emoce vyvolané estetickým a obsahovým poselstvím hudby, k schopnosti hudbě porozumět.

Hudební výchova je rovněž jedním z prostředků, které se podílejí na uchování tradic a předávání hodnot vytvořených předchozími generacemi. Tyto hodnoty bude jedinec na základě vědomostí, zkušeností a praktických dovedností získaných právě z výuky schopen nejen uchovávat, ale prostřednictvím vlastního tvůrčího vkladu též rozvíjet a předávat dál.

1 POJETÍ STANDARDŮ HUDEBNÍ VÝCHOVY

Standardy Hudební výchovy¹ představují významnou podporu pro realizaci jejího vzdělávacího obsahu. Vycházejí především z činnostního principu hudební výchovy a respektují individuální schopnosti a dovednosti žáků. Přestože se jedná o doporučený materiál, je důležité, aby s ním učitelé hudební výchovy pracovali, a to jak při výuce, tak při hodnocení žáků. Pomocí standardů je možné si ověřit, zda si žáci na konci 5. a 9. ročníku – tedy v uzlových bodech vzdělávací dráhy – rozvinuli své hudební schopnosti, osvojili si požadované vědomosti a dovednosti a utvořili si správné návyky. Prostřednictvím standardů si mohou učitelé také ověřit kvalitu nastavení školních výstupů hudební výchovy ve svých školních vzdělávacích programech (ŠVP).

Při koncipování Standardů hudební výchovy vycházeli jejich autoři z těchto premis:

¹ Standardy pro základní vzdělávání – Hudební výchova dostupné z WWW: <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=73151&view=9832>

- a) hudební výchovu vyučují aprobovaní učitelé
- b) minimální úroveň úloh je schopen splnit každý žák

Standardy jsou tvořeny očekávanými výstupy RVP ZV a indikátory, které tyto výstupy dále konkretizují. Ilustrativní úlohy pak ukazují, jakými typy výukových situací je možné zajistit dosažení očekávaných výstupů, případně jednotlivých indikátorů.

Očekávané výstupy vzdělávacího oboru Hudební výchova jsou koncipovány tak, aby byly „měřitelné“, tedy aby se jejich prostřednictvím zjistila a pozorovatelná a hodnotitelná míra jejich dosažení. Na konci 1. stupně akcentují především jednotlivé hudební schopnosti, dovednosti, vědomosti a návyky žáka (odrážejí jednotlivé hudebně výchovné činnosti – vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové včetně elementárních činností tvořivých). Naopak výstupy na konci 2. stupně jsou pojaty komplexněji, některé svým obsahem zastřešují různorodé hudební schopnosti a dovednosti žáka, jiné naopak zdůrazňují receptivní či produktivní složku. Prostředkem pro jejich dosažení je učivo Hudební výchovy vymezené v RVP ZV.

Konkrétní výstupy, kterých by měl žák na konci 5. a 9. ročníku dosáhnout, jsou popsány prostřednictvím tzv. indikátorů, a to dvěma i více indikátory vždy podle toho, jak komplexní je daný očekávaný výstup (zda zahrnuje výrazněji jednu hudební činnost nebo zda je pojat integrativně, tedy zda propojuje více hudebních činností). Jednotlivé indikátory nám pak pomáhají indikovat/zjistit, zda opravdu žák komplexního očekávaného výstupu dosáhl. Indikátory není možné naplnit jinak, než aktivním zapojením žáka do konkrétní výukové situace – konkrétní tvůrčí činnosti.

Dosažení očekávaného výstupu prostřednictvím indikátorů je částečně metodicky podpořeno již ve standardech vybranými ukázkami ilustrativních úloh na minimální úrovni obtížnosti. Komplexnější podporu pak představuje stávající materiál.

2 POJETÍ METODICKÝCH KOMENTÁŘŮ A ILUSTRATIVNÍCH ÚLOH

Předkládaný materiál nabízí ke každému očekávanému výstupu Hudební výchovy, a to jak na 1., tak na 2. stupni ilustrativní úlohy ve třech úrovních obtížnosti – minimální, optimální a excelentní (přičemž se předpokládá, že úrovně minimální by měli dosáhnout všichni žáci) a doplňuje je o metodické komentáře.

Jelikož hudbu je možné nejcenněji a nejdůvěrněji poznat právě jejím provozováním, její interpretací, soustředují se ilustrativní úlohy především právě na ty činnosti, při kterých hudba ve třídách zní. Jen tak mohou žáci prožít okamžiky nabitě emocemi vyvolanými hudbou, jen tak se lze seznámit s hudbou „zevnitř“. Znějící hudba je východiskem i cílem pro veškeré dění v hodinách: pro zpěv, hru na nástroj, poslech, pohyb a další aktivity včetně aktivit tvořivých souvisejících s hudbou – všechny ilustrativní úlohy proto respektují činnostní pojetí hudební výchovy. Přestože jsou ilustrativní úlohy doprovázeny metodickými komentáři, konkrétní metodické postupy nepředepisují, ale naopak jsou otevřené různým přístupům a metodám. To se týká rovněž výběru písňového repertoáru,

poslechových skladeb, úprav pro instrumentální činnosti i pohybových aranžmá. Proto lze ilustrativní úlohy v hudebně výchovné praxi dále libovolně modifikovat nebo vytvářet úlohy zcela jiné.

Některé typy ilustrativních úloh jsou zpracovány tak, že jejich obtížnost postupně graduje (od minimální až po excelentní) a tvoří tak provázanou „trojici“. Některé úrovně obtížnosti nabízejí více variant úloh, případně jsou zpracovány pro každou úroveň ilustrativní úlohy obsahově odlišné.

Aby se čtenář mohl lépe orientovat v tom, které úlohy na sebe navazují a které se vztahují pouze k určité úrovni, jsou označeny písmeny.

3 NASTAVENÍ ÚROVNÍ OBTÍŽNOSTI

Jedním z východisek pro nastavení tří úrovní obtížnosti ilustrativních úloh v Hudební výchově byl rámec úrovní obtížnosti pro umělecké obory oblasti Umění a kultura.²

Získat poznání skrze zkušenosti z tvůrčích činností a využívat základní pojmy k verbálnímu sdělování těchto zkušeností

Aplikovat vědomě reflektované zkušenosti a znalosti v dalších tvůrčích činnostech vztahujících se k produkci, recepci, interpretaci

Reflektovat s porozuměním postupy a výsledky tvůrčích činností vlastních i činností ostatních, nalézat nové varianty řešení; uvědomovat si kontexty s daným druhem umění

Ilustrativní úlohy reflektují na jednotlivých úrovních – minimální, optimální i excelentní cíle učení popsané v oblasti kognitivní Bloomovou taxonomií³. V kognitivní oblasti se od žáků vyžaduje zapamatování a vybavování si získaných informací – pojmů a faktů, odvozování a dávání poznatků do souvislostí, jejich aplikaci v procesu – tedy při hudebních činnostech. Současně s tím provádí žák hodnocení a na úrovni excelentní „přehodnocení“ již naučeného v podobě samostatného tvůrčího uchopení problému. V této oblasti se významně uplatňuje žákovo hudební myšlení a hudební inteligence. Ilustrativní úlohy však nemohou opominout ani psychomotorické schopnosti a dovednosti žáků (schopnosti hrát na nástroje, pracovat s hlasem, provádět účelné pohyby při rytmicko-pohybových hrách apod.) či postoje a názory žáků (oblast afektivní).

Ve všech těchto oblastech (kognitivní, afektivní i psychomotorické) se uplatňují jak činnosti vokální, tak instrumentální, hudebně pohybové a poslechové i elementární činnosti tvořivé. Právě nastavení jednotlivých úrovní ilustrativních úloh ve spojení s indikátory jako jednoho společně provázaného celku dává učitelům (ale také žákovi) možnost rozpoznat, na jaké úrovni z hlediska

² Klasifikace třech úrovní obtížnosti obecně využitelná pro obory oblasti Umění a kultura byla jako interní materiál zpracována NÚV (M. Pastorovou) v roce 2015 a byla ověřena v rámci tvůrčích dílen Tvorba jako zkušenost – zkušenost jako tvorba, Plzeň, 2012 – 2014. Odborná konzultace k nastavení úrovní doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.)

Klasifikace je součástí textu J. Vančáta s názvem *K pojetí tvořivosti ve výtvarné výchově v souvislosti s Bloomovou taxonomií*. Text je dostupný z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/21209/K-POJETI-TVORIVOSTI-VE-VYTVARNE-VYCHOVE-V-SOUVISLOSTI-S-BLOOMOVOU-TAXONOMII.html/>

³ viz revidovaná Bloomova taxonomie (90. léta), dostupné např. z:

[http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/B/Bloomova_taxonomie#Revidovan.c3.a1_Bloomova_taxonomie_\(90._l.c3.a9ta\)](http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/B/Bloomova_taxonomie#Revidovan.c3.a1_Bloomova_taxonomie_(90._l.c3.a9ta))

individuálních schopností a dovedností (jak je ostatně zmíněno ve formulacích většiny očekávaných výstupů) se žák nachází.

Bloomova taxonomie uspořádávající učební cíle v oblasti kognitivní je ale úzce navázaná na učební cíle promítající se do dalších oblastí projevu žáka, a to afektivní - názorové, vyjádřené vlastními soudy a preferencemi a psychomotorické - schopnosti účelně provádět pohyby, hrát na nástroj, ovládat svůj hlas apod. Proto i jednotlivé ilustrativní úlohy musí pracovat se všemi těmito oblastmi v jednotlivých úrovních.

Na úrovni minimální je důraz kladen na žákovu schopnost vybavování si a zopakování, elementární orientaci či posouzení hudebního problému na základě znalosti faktů. Žák má na této úrovni možnost uplatnit své zkušenosti získané právě z různorodých hudebních (tedy i tvůrčích) činností probíhajících v běžných hodinách hudební výchovy. Žákova schopnost hudební re/produkce je zde využívána vesměs ve známé (naučené), tudíž v zásadě nezměněné podobě, kterou by žáci měli mít osvojenou z těchto hodin hudební výchovy. Svým způsobem se jako základní princip při hudební re/produkci jeví princip "zopakuj".

Úlohy na úrovni optimální kromě žákových elementárních schopností zorientovat se, zopakovat a vybavovat si se rozšiřují o možnosti samostatného výběru z uváděné nabídky. Dále pak hlubší analýzy znějících hudebních ukázek. Výrazněji se zde uplatňuje žáková schopnost aplikovat vědomě reflektované zkušenosti především v hudební re/produkci, která nese výraznější rysy hledání, výběru či přiřazování, což činí tyto úlohy náročnějšími. Principem je zde princip "zopakuj a případně pozměň".

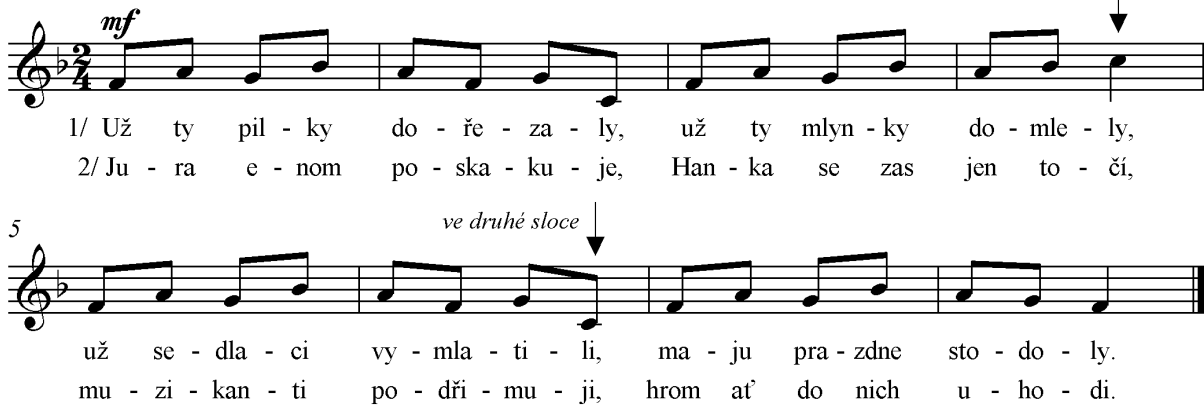
Na excelentní úrovni se již předpokládá vysoká samostatnost žáka jak při hledání či výběru správných odpovědí, tak při analýze hudebních ukázek a jejich hodnocení. Žák využívá své tvořivé schopnosti, zapojuje hudební paměť, představivost, projevuje originalitu při řešení úloh, přičemž ve výsledku může dojít k nově pojaté interpretaci hudebního objektu (písně, skladby) zpěvem, hrou, doprovodem či k vytvoření nového hudebního objektu/díla ve smyslu elementárního komponování jako hudební činnosti žáka. Žák je schopen vysoké míry reflexe, která se uplatní nejen při hodnocení hudby, ale též při tvořivé realizaci vlastních hudebních nápadů podněcovaných nabízenými možnostmi. Principem se zde stává princip "pozměň a případně udělej jinak".

4 PŘEHLED OČEKÁVANÝCH VÝSTUPŮ A STANOVENÝCH INDIKÁTORŮ PRO 5. ROČNÍK

Vzdělávací obor	Hudební výchova
Ročník	5.
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-01 Žák zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasu v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák zazpívá při sólovém i společném zpěvu vybranou lidovou píseň 2. žák dodržuje zásady hlasové hygieny a využije získané pěvecké dovednosti (nasazení tónu, dechová opora, odpovídající dynamika) 3. žák se orientuje v notovém/grafickém záznamu písně
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-02 Žák realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou v notách
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák píseň či melodii zahraje, zazpívá či ji pohybově ztvární 2. žák zahraje jednoduchý doprovod (rytmické ostinato, prodlevu, tóny harmonických funkcí)
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-03 Žák využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché, popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodu hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák rozpozná na základě poslechu i zobrazení jednotlivých nástrojů základní skupiny hudebních nástrojů (bicí, strunné, dechové) 2. žák vybere z nabídky hudebních nástrojů nástroje vhodné pro doprovod určené písně 3. žák zahraje úryvek zvolené písně či skladby 4. žák využije grafický/notový záznam k interpretaci/reprodukci/doprovodu
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-04 Žák rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák rozpozná a popíše základní znaky malé písňové formy, ronda, variace 2. žák určí hudební formu vybrané ukázky
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-05 Žák vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák vytvoří na základě rytmického půdorysu či tónového materiálu písně jednoduchou přede hru, mezihru či dohru (zopakováním části melodie písně, rytmickou figurou vycházející z písně apod.)

	<ol style="list-style-type: none"> 2. žák vytvoří k zahranému či zpívanému předvětí rytmické nebo melodické závětí 3. žák zrytmizuje či zmelodizuje jednoduché říkadlo
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-06 Žák rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků, upozorní na metroritmické, tempové, dynamické i zřetelné harmonické změny
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák vybere ze znějících hudebních ukázek skladby s dominujícím hudebním vyjadřovacím prostředkem (rytmus, melodie, barva) 2. žák poukáže ve znějící ukázce na místo, v němž dojde k výrazné změně tempa, rytmu, dynamiky
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-07 Žák ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák reaguje na znějící hudbu odpovídajícím pohybem 2. žák předvede ukázkou tanečních kroků u známých tanečních písní (mazurka, polka) 3. žák předvede pohyb (pochodový krok, poskok, přeměnný krok, přísunný krok) na základě rytmického schématu písně

5 METODICKÉ KOMENTÁŘE A ÚLOHY KE STANDARDŮM HUDEBNÍ VÝCHOVY PRO 5. ROČNÍK

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-01 Žák zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasu v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák zazpívá při sólovém i společném zpěvu vybranou lidovou píseň 2. žák dodržuje zásady hlasové hygieny a využije získané pěvecké dovednosti (nasazení tónu, dechová opora, odpovídající dynamika) 3. žák se orientuje v notovém/grafickém záznamu písně
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální
<p>Zazpívejte píseň (např.: „Už ty pilky dořezaly“).</p> <p>Ukaž/označ v zápisu písně místo, kde jsme zpěv přerušili.</p> <p style="text-align: center;">Už ty pilky dořezaly</p> <p style="text-align: right;">Lidová píseň ze Slezska</p> <p>Vesele, ne příliš rychle</p> <p>1/ Už ty pil - ky do - ře - za - ly, už ty mlyn - ky do - mle - ly, 2/ Ju - ra e - nom po - ska - ku - je, Han - ka se zas jen to - čí,</p> <p>5 už se - dla - ci vy - mla - ti - li, ma - ju pra - zdne sto - do - ly. mu - zi - kan - ti po - dří - mu - ji, hrom ať do nich u - ho - dí.</p> <p>Autorem notové ukázky je Jan Prchal.</p>	
<p>Metodický komentář:</p> <p>Ke zpěvu vyberme píseň, kterou žáci dobře znají. Úkolem je sledovat při zpěvu záznam písně. Vokální projev zastavíme v logicky ukončeném celku/na libovolném místě (např. po předvětí, po dvoutaktí). Žáci označí místo, kde jsme zpěv přerušili. Lze využít i jiné písně se vzestupnou obtížností.</p> <p>Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.</p>	

Zapívejte píseň (např.: „Ej láska, láska“).

Ukaž/označ v zápisu písně místo, kde jsme zpěv přerušili.

Ej, láska, láska

Volně

Moravská lidová ze Slovácka

při opakování ↓

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Na této úrovni obtížnosti by měl žák být schopen orientace v notovém záznamu bez opory textu písně. V notovém záznamu je použito repetice. Zpěv přerušíme na libovolném místě písně. V interpretaci písně pokračujeme po přerušení dál, zpěv zastavíme v jiném místě.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Vyber si libovolnou lidovou píseň, kterou znáš. Podle její tonality, melodie, rytmu a textu urči její náladu a přibližnou atmosféru interpretačního provedení. Pod vlivem předchozí analýzy se pokus sám, či se spolužáky píseň představit – zapívat. Poradíme ti, že důležitou roli pro správnou interpretaci hraje dynamika a tempo.

Metodický komentář:

Žák by měl na této úrovni obtížnosti umět analyzovat náladu písně. Prostřednictvím vlastní interpretace pak dokázat tento pocit předat posluchačům.

Žáky vedeme k vlastnímu prožitku ze zpěvu. Naším cílem je vdechnout písni odpovídající atmosféru. Důležitou roli hraje úloha pedagoga, jeho příkladný zpěv.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Ilustrativní úloha A – obtížnost

excelentní

Zapívej píseň (např.: „*Měla jsem holoubka*“).

Ukaž/označ v zápisu písně místo, kde jsme zpěv přerušili.

Měla jsem holoubka

Mírně, zpěvně

lidová píseň z Čech

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Na této úrovni obtížnosti by měl žák být schopen orientovat se v notovém záznamu bez opory textu písně. Píseň má předtaktí, je zde použito repetice, prima a seconda volty. Zpěv přerušíme v libovolném místě písně. Při interpretaci písně respektujeme dynamiku a fermatu (korunu). Žák je schopen všechny tyto jevy pojmenovat a vysvětlit, resp. prakticky předvést.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

excelentní

Vyber si jednoduchou píseň, doporučujeme např. „*Sedí liška pod dubem*“, „*Kočka leze dírou*“. Píseň zapívej. Při jejím dalším provedení, tentokrát si melodii písně představuj v duchu, nakresli pastelkou grafickou partituru písně. Sleduj výšku a délku jednotlivých tónů.

Metodický komentář:

Vzhledem k obtížnosti této ilustrativní úlohy nemusí žáci zaznamenávat celou vokální skladbu, postačí i krátký, vhodný úryvek z písně. Naším cílem je soustředit se na pozornost a hudební představivost žáků. Grafický záznam následně porovnáme s notovým zápisem písně.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Ilustrativní úloha C – obtížnost**excelentní**

Vyber některou z písní, která se dá interpretovat v lidovém dvojhlasu. Poradíme, že melodie druhého hlasu začíná vždy o tercii níže než hlas první. Můžeš vybrat např. z následujících písní: „*Pod naším okýnkem*“, „*Na tý louce zelený*“, „*Kdyby byl Bavorov*“, „*Žádněj neví, co jsou Domažlice*“. Zaspívej samostatně druhý hlas a pak nacvič se spolužáky dvojhlasé provedení.

Zvolenou píseň se svými spolužáky zaspívejte.

Metodický komentář:

Žák by měl na této úrovni obtížnosti být schopen udržet svůj hlas v jednoduchém lidovém dvojhlasu. Výslednému provedení předchází samozřejmě rozličné přípravné varianty nácvičku dvojhlasu související např. s rytmickými a pohybovými dovednostmi či zkušenostmi s poslechem. Při vlastním nácvičku lidového dvojhlasu zaspívají žáci nejprve samostatně melodii prvního, pak druhého hlasu. Následně přistoupíme k dvojhlasému zpěvu.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Následující ukázka trojice ilustrativních úloh ve třech stupních obtížnosti posiluje integrativní charakter hudební výchovy na 1. stupni. Úlohy umožňují žákovi uchopit daný hudební problém z různých úhlů pohledu – tedy například nejen zazpívat píseň intonačně a rytmicky přesně, ale také využít a následně si ověřit schopnost orientace v notovém zápisu, svoji hudební představivost, hudební paměť, používat vhodné hudební názvosloví a přijímat různé role v realizaci zvolené písně či hudební skladby. Zapojení různorodých hudebních schopností žáka v rámci jednoho úkolu tak umocňuje jeho komplexní hudební rozvoj.

Ilustrativní úloha D – obtížnost	minimální
<p>Prohlédni si noty následující písně - píseň budeš jistě znát z hodin hudební výchovy. V notovém zápise zakroužkuj místo, kde melodie stoupá a kde klesá. Použij různobarevné pastelky. Stoupající a klesající melodii můžeš naznačit rukou, ale třeba i celým tělem. Svůj úsudek si ověř ze znějící hudby - píseň zazpívej (můžete zpívat všichni ve třídě nebo třeba učitel či někdo ze spolužáků zahrát melodii s doprovodem na nástroj a ty píseň zazpívat jako sólo).</p> <p style="text-align: center;">Vyletěla holubička</p> <p>Autorem notové ukázky je Jan Prchal.</p>	
<p>Metodický komentář:</p> <p>Nastavení úrovně úlohy je minimální. Na této úrovni se počítá s tím, že žák bude schopen elementární orientace v notovém zápisu, tedy že pozná, ve kterém místě melodie stoupá, kde může očekávat skok, kde melodie jde krokem apod. Jako ilustrativní byla vybrána sice známá lidová píseň Vyletěla holubička, ale pro ověření schopností žáků na minimální úrovni je možné vybírat co do původu (lidové i umělé), tempa (rychlé i pomalé), charakteru (lyrické, epické) apod. jakékoliv jiné vhodné písně pro tento školní věk.</p> <p>Pro minimální úroveň lze využívat písně dětem známé a písně obdobné obtížnosti.</p> <p>Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.</p>	

Podívej se na následující notovou ukázkou, rozhodni, zda melodie jde spíše krokem nebo skokem. Urči metrum (na kolik dob se počítá v jednom taktu). V notách ukaž, kde se v melodii nachází největší skok a pokud to víš, označ, o jaký interval se jedná. Poznáš, ve kterém místě v písni jde melodie krokem? U jedné z not se objevuje tečka – co znamená tečka u noty? Svůj úsudek si ověř ze znějící hudby – píseň nacvič se spolužáky a s učitelem a zazpívejte ji.

Skoč tam, natrhej

Živě, rytmicky

americká lidová pracovní píseň,
přeložil Jiří Blažek

1. Skoč tam, na - tr - hej za den py - tel ce - lý, skoč tam na - tr - hej za den ce - lý žok.
2. Já a ka - ma - rád za den py - tel ce lý, já a ka - ma - rád za den na - če - šem.

Ó Joh - ny ba - vl - ny žok ce - lý, ó Joh - ny za den na - tr - hej!

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Tato úloha představuje optimální očekávanou úroveň žákových vědomostí a schopností orientovat se v notovém zápisu písně a následně píseň zpěvem realizovat. Na této úrovni dokáže žák rozpoznat, zda melodie jde krokem či skokem včetně označení obtížných míst (intervalové skoky), určit metrum (počítáme na 4 doby).

Se vzrůstající obtížností je možné zařazovat písně např. bez textu, tempového označení atp., čímž se prokáže vyšší míra žákových schopností orientace v notovém materiálu.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-02 Žák realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou v notách	
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák píseň či melodii zahraje, zazpívá či ji pohybově ztvární 2. žák zahraje jednoduchý doprovod (rytmické ostinato, prodlevu, tóny harmonických funkcí) 	
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální	
<p>Vyber si píseň, kterou jste se učili, nabízíme píseň „Avignonský most“. Urči metrum písně (na kolik dob se počítá). Pak si vyber, jakou roli přijmeš při její realizaci. Pokud chceš píseň doprovodit, pak si vyber některý z rytmických nástrojů (třeba dřívka nebo triangel – vždy podle charakteru písně a tempa – v rychlé spíše použiješ dřívka, bubínek, v pomalé spíše triangel) a vytvoř jednoduchý rytmický doprovod. Napovíme, že je možné například vytukávat dřívky rytmus podle textu (například Avignonský most – text Avignon, tam je shon – dřívka ty-ty tá/ty-ty tá). Pokud chceš zpívat, zazpívej píseň – buď sólově s doprovodem učitele, nebo ve skupině. Pokud chceš vytvořit pohybový doprovod, pak můžeš reagovat na slova písně (např. pantomimické vyjádření – poradíme ti, že se v této písni nabízí místo, kdy postavy v písni mají „něco dělat“).</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Na minimální úrovni by žák měl být schopen na konkrétní písni, kterou úloha nabízí, rozpoznat metrum písně (dle označení taktu), měl by rozeznat, zda píseň je v rychlejším tempu či pomalejším a podle toho zvolit vhodný a dostupný doprovodný nástroj. Pak by podle svého zaměření měl přijmout roli v realizaci písně. Vzhledem k tomu, že je v úloze nabízena píseň Avignonský most, způsob pohybového doprovodu je popsána např. v učebnici Hudební výchovy pro 5. ročník ZŠ M. Liškové od SPN a.s.</p> <p>Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.</p>		
Ilustrativní úloha B – obtížnost	minimální	
<p>Vyber jednu z písní, které jste zpívali (např. „Kdyby byl Bavorov“). Vytleskej její rytmus. Urči její metrum (= na kolik dob ji počítáme). Urči tempo, ve kterém píseň zazpíváš. Píseň zazpívej sólově nebo se spolužáky. Má-li píseň více slok, zazpívej je všechny.</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Na minimální úrovni by žák měl být schopen na konkrétní písni, kterou úloha nabízí, rozpoznat metrum písně (dle označení taktu), měl by rozeznat, zda píseň je v rychlejším či pomalejším tempu a píseň sólově nebo se spolužáky zazpívat.</p> <p>Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.</p>		
Ilustrativní úloha A – obtížnost	optimální	
<p>Vyber jednu z písní, které jste zpívali. Urči její metrum (= na kolik dob ji počítáme). Vyber z příkladů</p>		

rytmických doprovodů ten, který je nevhodnější a volbu vysvětlí. Rytmičtý doprovod na vybrané nástroje se spolužáci zahrajte a píseň s doprovodem zazpívejte.

The image displays musical notation for rhythmic accompaniment on various instruments, organized into two groups. The first group shows notation for four instruments: rourový bubínek (top), dřívka / claves (second), činely (third), and velký buben / cajon (bottom). The second group shows notation for four instruments: činel/bubínek hraný metličkami (top), vajíčka/maracas (second), tamburina/dřívka (third), and velký buben/cajon/djembe (bottom). Each instrument part is written on a five-line staff with a treble clef and a 2/4 time signature. The notation includes various rhythmic patterns such as eighth notes, quarter notes, and rests.

Metodický komentář:

Není nutno použít všechny nástroje uvedené v příkladech. Čtyřdobý doprovod lze využít i u řady písní z oblasti populární hudby. Rytmus může hrát celá třída (rozdělena do „sekcí“), při doprovodu zpěvu však hrají jen vybraní žáci (na každý z nástrojů jeden žák).

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Autorem notových ukázek je Jan Prchal.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

optimální

Vyber si píseň, kterou dobře znáš z hodin hudební výchovy. Rozhodni se, jakou roli přijmeš při její realizaci. Pokud zpěv, pak vymysli, jakým způsobem by se dala interpretovat (je píseň jednohlasá nebo dvouhlasá, lze ji rozdělit podle hlasů či rolí – třeba chlapci – dívky apod.?) a píseň zazpívej (nebo zazpívejte). Pokud hra, pak si podle svých individuálních schopností a dovedností zvol nástroj (dostupný melodický či harmonický), na který zahraješ buď melodii písně, nebo jednoduchý doprovod vycházející z rytmického schématu písně. Pokud tanec, navrhni pohyb (např. pantomimické vyjádření podle charakteru postav, nebo využití tanečních kroků – mazurka, polka, náznak valčíkového kroku apod.). Při doprovodné hře si zvol z nabídky rytmických či melodických nástrojů, které máte ve škole k dispozici, a zvol způsob doprovodu (basové tóny, příznávky, rytmický doprovod).

Metodický komentář:

Na této úrovni by žák měl být schopen již komplexněji pracovat s písní, kterou si sám vybere, a pak se samostatně rozhodne pro to, jakou roli v písni přijme. Na základě svých schopností a dovedností pak píseň realizuje, přičemž se zde zapojuje i žákova dovednost hrát na jiné, než orffovy rytmické nástroje, podle textu a nálady písně rozdělit i hlasy (role) zpívajícím spolužákům. Dále se otevírá prostor pro využití jednoduchých tanečních kroků apod.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Ilustrativní úloha A – obtížnost

excelentní

Vyber jednu z písní, které jste zpívali, nabízíme „Kdyby byl Bavorov“. Vyber z příkladů rytmických doprovodů ten, který je nejvhodnější, a volbu vysvětli. Ke zpěvu zahraj melodický doprovod odpovídající základním harmonickým funkcím písně. Poradíme, že tóny doprovodu jsou totožné s akordickými značkami uvedenými nad notovým záznamem písně. Doprovod na vybrané nástroje se spolužáky zahrajte a píseň s doprovodem zazpívejte.

Kdyby byl Bavorov

Allegro

Lidová píseň z jižních Čech

1/ Kdy - by byl Ba - vo - rov, co sou Vod - ňa - ny,
dal bych ti hu - bič - ku na o - bě stra - ny.

A - le že je za vo - dou, za vo - dič - kou stu - de - nou,

ne - dám ti, má mi - lá, a - ni je - di - nou.

2/
Kdyby byl Bavorov, co Prachatice,
dal bych ti hubiček na dva tisíce.
Ale že je...

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

rourový bubinek
dřívka / claves
činely
tamburína
velký buben / cajon

činel/bubinek hraný metličkami
vajíčka/maracas
tamburína/dřívka
velký buben/cajon/djembe

Autorem notových ukázek je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Základem této úlohy je propojení dvou praktických činností, tj. zpěvu a současné doprovodné hry na melodický nástroj. Žák by měl dokázat skloubit obě činnosti.

Není nutno použít všechny nástroje uvedené v příkladech. Čtyřdobý doprovod lze využít i u řady písní z oblasti populární hudby. Rytmus může hrát celá třída (rozdělena do „sekcí“), při doprovodu zpěvu však hrají jen vybraní žáci (na každý z nástrojů jeden žák).

K melodické hře doporučujeme využít Orffův instrumentář. (Kameny, na které se nehraje, odeberte). Lze však hrát i na jiné nástroje – např. klasické nástroje nebo boomwhackers (k získání basových tónů lze použít oktávátorů).

Při výběru písní volíme takové, ve kterých změny harmonických funkcí nejsou příliš časté, nestřídají se rychle za sebou.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Ilustrativní úloha B – obtížnost**excelentní**

Zvol si libovolnou píseň. Rozhodni se, jak budeš píseň interpretovat - jako zpěvák, tanečník či hráč na hudební nástroj. Jako zpěvák navrhní vhodný způsob rozezpívání se, rozhodni, zda použiješ v písni dynamické, tempové či výrazové změny a píseň takto interpretuj. Pokud budeš píseň hrát či doprovázet, dle svého uvážení, vytvoř či naopak použij vhodný grafický nebo v notách zapsaný doprovod a použij dostupný nástroj buď rytmický, nebo melodický. Při tvorbě doprovodu využij ostinata, prodlevy, tónů harmonických funkcí eventuálně melodického protihlasu. Při tanečním ztvárnění se inspiruj příslušnými tanečními kroky (lidové tance, historické tance či moderní tance), na zvolenou píseň pak předved' svoji choreografii.

Metodický komentář:

Na této úrovni žák již vystupuje jako aranžér, choreograf či interpret. Tato úroveň předpokládá vysokou míru samostatnosti žáka natolik hudebně vyspělého, že je schopen samostatné přípravy na danou roli a tu následně naplnit. Výběr písně v tomto případě není determinován písněmi, s nimiž se žák seznámil při hudební výchově, naopak zde má možnost samostatného výběru, ovšem píseň musí být volena tak, aby ji žák měl k dispozici notový zápis (možnost kontroly učitelem, zaznamenávání si poznámek apod.).

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Následující ukázka trojice ilustrativních úloh ve třech stupních obtížnosti posiluje integrativní charakter hudební výchovy na 1. stupni.

Ilustrativní úloha C – obtížnost	minimální	
<p>Vyber si píseň, kterou dobře znáš z hodin hudební výchovy. Rozhodni se, zda ji zazpíváš, zahraješ na hudební nástroj, doprovodíš na rytmické nástroje nebo třeba zatančíš (předvedeš taneční kroky). My ti nabízíme jednu ze známých písní, kterou jste jistě v hodinách zpívali i jako kánon. Proto asi tvé rozhodnutí nebude těžké: buď zazpívej píseň sólo, nebo se rozdělte do dvou skupin a zazpívejte ji jako kánon (sám si urči, zda budeš zpívat první či druhý hlas, druhý hlas nastupuje po prvním hlasu až po čtvrtém taktu po pomlce), nebo píseň zataktuj na 3 doby podle známého taktovacího gesta. Pokud hraješ na nějaký melodický nástroj, můžeš zpěv nahradit hrou melodie (např. zahrát na zvonkohru či xylofon). Můžeš využít i rytmický doprovod, v tom případě hraj rytmus písně např. na dřívka, jako kdybys zpíval 2. hlas v kánonu (v duchu si říkej text písně a vyťukávej jej na dřívka).</p>		
<h3>BEJVÁVALO DOBŘE</h3>		
		
		
		
		
<p>Pro úpravu písně byla použita notová ukázka z: http://www.detskestranky.cz/bejvalalo-dobre/ [cit. 2016-06-11].</p>		

Metodický komentář:

Nastavení úrovně úlohy je minimální. Na této úrovni je nabízena známá píseň a též instruktivní výběr, respektive jednoduchá podpora v podobě nápovědy, jak má žák postupovat. Dle nabízeného návodu by měl tuto úroveň každý žák zvládnout. Pokud se týká taktovacího gesta, předpokládáme, že žáci toto gesto znají, nebo je možné jej s žáky v hodinách nacvičit při zpěvu písní v třídobém taktu. Pro minimální úroveň lze využívat písně dětem známé a písně obdobné obtížnosti.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Ilustrativní úloha C – obtížnost**optimální**

Prohlédni si noty následující písně. Rozhodni se, jakou úlohu při její realizaci přijmeš. V případě zpěvu zazpívej sólo a požádej o doprovod některého ze spolužáků či učitele. V případě, že se ujmeš doprovodu, můžeš využít buď rytmické bicí nástroje (dřívka – vyťukávání rytmické linky písně, triangl - úder na 1. dobu, dřevěné bloky – pravidelné vyťukávání čtvrtových not ve třídobém metru), nebo použij boomwhackers – hra podle akordických značek, respektive basové tóny D, E, A, H (lze použít i píáno, keyboard). Pokud chceš využít pohybového ztvárnění (staneš se buď tanečníkem či choreografem), pak můžeš použít např. úkrok a přísun vpravo – první takt, úkrok a přísun zpět – druhý takt, třetí takt pomalá otočka, čtvrtý takt zůstat stát na místě. V dalších taktech tyto figury tvořivě prostřídej. Jako dirigent a svým způsobem i aranžér v jedné osobě urči, kdo bude zpívat, kdo bude plnit úlohu doprovodu (zvol hudební nástroje). A kromě využití taktovacího gesta urči dynamiku (v jaké síle se bude zpívat, kde očekáváš zesilování a kde zeslabování). Dynamiku urči podle svého cítění i tehdy, pokud píseň budeš “pouze” zpívat nebo hrát. Opět napovíme, že by postupné zesilování mohlo nastat někde v průběhu pátého a šestého taktu a následné zeslabování někde na konci.

Ach, synku, synku

Zvolna

česká lidová

1. Ach, syn - ku, syn - ku, do - ma - li jsi?
 2. O - ral jsem, o - ral, a - le má - lo.
 3. Když se ti zlá - ma - lo, dej ho spra - vit.

Ach, syn - ku, syn - ku, do - ma - li jsi, ta - tí - ček se ___ ptá,
 O - ral jsem, o - ral, a - le má - lo, ko - leč - ko se ___ mi
 Když se ti zlá - ma - lo, dej ho spra - vit, na - uč se sy - ne - čku,

o - ral - li jsi, ta - tí - ček se ___ ptá o - ral - li jsi?
 po - lá - ma - lo, ko - le - čko se mi po - lá - ma - lo.
 ho - spo - da - řit, na - uč se sy - ne - čku, ho - spo - da - řit

Autorem notové ukázkou je Jan Prchal

Metodický komentář:

Tato úloha představuje optimální očekávanou úroveň žákových vědomostí a schopností zorientovat se v notovém zápisu písně a následně písně realizovat. Na této úrovni dokáže žák samostatně rozhodnout, jakou úlohu při realizaci písně přijme, samostatně pracuje s výrazem, dynamikou, způsobem doprovodu na hudební nástroje či choreografií.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Ilustrativní úloha C – obtížnost

excelentní

Nejprve si poslechni hudební ukázkou Menuet II z Hudby ke královskému ohňostroji od G. F. Händela. Při poslechu zároveň sleduj notový záznam.

Nejedná se sice o píseň, ale o skladbu tanečního charakteru s poměrně jednoduchou zpěvnou melodií. Tvým úkolem bude vybrat si, jakou přijmeš roli při její realizaci. Buď můžeš hrát jeden z hlasů a ostatní hlasy mohou hrát tví spolužáci nebo učitel (určí nástroje), nebo vymyslíš doprovod na bicí nástroje (podobně, jak tomu bylo v nahrávce), vytvoříš jednoduchou rytmickou linku a skladbu doprovodíš, nebo vymyslíš taneční kroky (napovíme, že jde o menuet a třídobý takt) a společně se spolužáky zrealizuješ taneční doprovod skladby.

Menuet

G.F. Handel

[Moderately Fast]

7

13

tr

1. 2.

Fine

Notová ukázka dostupná z: <http://www.8notes.com/scores/11691.asp> [cit. 2016-06-11].

Metodický komentář:

Jedná se o úlohu excelentní úrovně. Žák je postaven před zadání přijmout roli interpreta a zároveň svým způsobem aranžéra či choreografa. Tato komplexní úloha zahrnuje mimo jiné i schopnost žáka zorientovat se ve znějící hudbě a v jednoduché partituře, čímž ve své podstatě prokazuje i schopnosti receptivní. Prostřednictvím této úlohy může žák prokázat své individuální schopnosti a dovednosti na maximální úrovni.

Poslechová ukázka: G. F. Händel - Menuet II z Hudby ke královskému ohňostroji. Pro excelentní úroveň lze využít obdobné skladby s přehlednou hudební formou (např. ABA) a jednoduchou instrumentací, respektive upraveným notovým zápisem (např. transkripce pro dva či tři melodické nástroje apod.). Jako poslech lze využít standardně dostupné nahrávky.

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-03 Žák využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché, popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák rozpozná na základě poslechu i zobrazení jednotlivých nástrojů základní skupiny hudebních nástrojů (bicí, strunné, dechové) 2. žák vybere z nabídky hudebních nástrojů nástroje vhodné pro doprovod určené písně 3. žák zahraje úryvek zvolené písně či skladby 4. žák využije grafický/notový záznam k interpretaci/reprodukci/doprovodu
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální
<p>Pozorně se zaposlouchej do ukázky. Skladatel pracuje s barvou dvou skupin nástrojů, které jsou dominantní. Dokážeš z nabízených nástrojů vybrat ty, které se za doprovodu orchestru střídají ve skupinách v sólech?</p> <p>K dispozici máš obrázky s nabídkou těchto nástrojů: klarinet, trubka, xylofon, zobcová flétna, fagot, lesní roh, saxofon. Do které z nástrojových skupin patří?</p> <p>Urči místa, kdy se nástrojové skupiny střídají:</p> <p>a) Utvořte kruh a každý čtvrtý si vezme paličku – vždy, když se změní barva (vystřídá se sólová skupina), podej paličku sousedovi napravo.</p> <p>b) Sedíte a pozorně poslouchajte. Jakmile se změní barva, stoupněte si, při další změně se opět posadíte a tak dále. Jak to bude na konci?</p>	

Metodický komentář:

Žák analyzuje zvuky nástrojových skupin žesťových nástrojů – trubek a lesních rohů. Jednotlivé nástroje zařadí do jednotlivých nástrojových skupin.

Při poslechu na změnu barvy reagují pohybem (např. sed/vztyk) nebo podáním paličky.

Georg Friedrich Händel – *Vodní hudba* – Suita č. 2 D dur – I. Allegro (počátek → 1*55)

Doporučená nahrávka: *Boulez conducts Händel - Water Music, Suite No. 2 in D major*

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-03.1

Ilustrativní úloha A – obtížnost

optimální

Pozorně si vyslechni ukázkou skladby a prohlédni si nabízené obrázky hudebníků (v nabídce je obrázek hráčů na bicí nástroje, kontrabas, kytaru, klavír, saxofon, trubku a příčnou flétnu).

Kteří hudebníci v ukázce nehrají?

Dokážeš jednotlivé hráče pojmenovat?

Zařadíš nástroje do nástrojových skupin?

Kolik muzikantů hraje? Jak se nazývá soubor s tímto počtem hráčů?

Dokážeš pojmenovat tento hudební žánr?

Zdroj: Klipart – volně dostupné.

Metodický komentář:

Žák analyzuje zvuk jednotlivých nástrojů a z nabízených obrázků vyřadí ty, které neodpovídají. Jednotlivé nástroje zařadí do nástrojových skupin. Pojmenuje komorní soubor čtyř hráčů (nástrojů).

Při určení žánru akceptujeme škálu i přibližně správných odpovědí (i když se jedná de facto o jazz, lze přijmout i pop apod.).

Keith Jarrett – *Country*

Doporučené nahrávky: Keith Jarrett – *My Song* (ECM 1115 – 1978), alternativa: John Burgess Quartet

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-03.1

Poslechněte si slavnostní hudbu francouzského hudebního skladatele Charpentiera. I když je skladba stará více než 300 let, stále vyvolává slavnostní náladu. Jak se nazývá hudba, která zní při slavnostních událostech? Fanfáry.

Které skupiny nástrojů se střídají v jednotlivých částech?

Dokážete zaznamenat průběh skladby – třeba pomocí barevných papírů?

Poznámka: černobílá varianta je určena pro nebarevný tisk.

PRELUDIUM - TE DEUM

Marc-Antoine Charpentier,
arr. Jan prchal

zobcové flétny - prstové činelky - dřívka (claves) -
tamburína - tympány D - A

Který z příkladů nejlépe průběhu skladby odpovídá?

Zkuste si podle partitury zahrát s hudebníky královské kapely z nahrávky. Kterou nástrojovou skupinu

svojí hrou podpoříte – trubače, nebo houslisty?

Autorem notové ukázky a schémat je Jan Prchal.

Metodický komentář:

K této skladbě lze vytvořit i „dvorský“ tanec. Při realizaci partitury lze vynechat zobcové flétny, nebo naopak přidat další nástroje – jedná se o T, S a D v tónině D dur.

Marc-Antoine Charpentier – *Te Deum – Prelude*

Doporučené nahrávky: The Wedding Album - The Ultimate Collection of Nuptial Music, 1995, Trumpet Concerto – Miroslav Kejmar, Capella Istropolitana & Richard Edlinger

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

excelentní

Prohlédni si zápis písně „Jede, jede poštovský panáček“ a urči její metrum. Taktové označení zapiš na správné místo v notové osnově (pro lepší orientaci je označeno).

Z kolika různých tónů je melodie písně tvořena? Pro jednotlivé tóny vyber vhodné nástroje – nabízíme boomwhackers – a přiřdi je spolužákům.

Z kolika různých taktů se melodie skládá? Který z nich nezahraje pouze jeden žák? Co v tomto taktu zazní?

Dokážeš v melodii určit předvětí a závětí?

Píseň zahrajte a zapívejte.

Jede, jede poštovský panáček

Je - de, je - de po-štov-ský pa-ná-ček, je - de, je - de po-štov-ský pán.

V pře-du má tru-bi-čku, vza-du má tru-hli-čku, je - de, je - de do Ro-ky - can.

Melodii doprovodte základními tóny akordů – tóniky a dominanty (napovíme, že jsou to tóny f a c).

Jako funkce T - D nebo akordické značky F - C je doplň do políček nad jednotlivými taktů (můžeš je ale i pouze vybarvit). Pro tóny vyber boomwhackers a použij oktávátory, aby zněly jako basový nástroj.

Z příkladů rytmických doprovodů vyber ten, který je nejvhodnější, a volbu vysvětli. Rytmickým doprovodem doplňte hru na boomwhackers, píseň zahrajte a zazpívejte. Pokus se vytvořit předeheru a dohru – využij některých taktů písně.

Bylo by možné doprovodu využít i pro jiné písně? Vyzkoušejte to!

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Jedná se o komplexní úlohu, která by měla vyústit do pokusu o aranžmá s předeherou, dohrou, eventuálně s instrumentální mezihrou.

Melodie je tvořena pouhými čtyřmi tóny, skládá se z pěti různých taktů, jen jediný musejí zahrát dva žáci, zazní v něm durový kvintakord (žák odpoví: akord nebo trojzvuk). I když se jedná o jednoduchou píseň, která zdánlivě pátému ročníku neodpovídá, pro komplexnost úlohy a různé možnosti provedení je vhodná, žáci ji velmi dobře znají.

Harmonické schéma umožňuje doprovodu využít i pro další písně („*Já do lesa nepojedu*“, „*Neviděli jste tu mé panenky?*“, při provedení lze realizovat i quodlibet, tedy zpěv všech tří písní.

Autorem notových ukázek je Jan Prchal.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátorům HV-5-1-03.1, HV-5-1-03.2

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-04 Žák rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby
Indikátory	1. žák rozpozná a popíše základní znaky malé písňové formy, ronda, variace 2. žák určí hudební formu vybrané ukázky

Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální	
<p>Zaspívej se spolužáky píseň „Pějme píseň dokola“ a zahrajte si společenskou hru: v kruhu si podávejte paličku vždy s první dobou v taktu. U koho palička skončí, ten začne zpívat novou píseň. Po zazpívání její jedné sloky se vrátí „Pějme píseň dokola“ s podáváním paličky a hra pokračuje. Popiš znaky hudební formy této hry a zaznamenej graficky její schéma. Můžeš použít písmena, tvary, barvy, objekty atd.</p> <p>Jak se tato hudební forma nazývá?:</p> <p>a) perioda – předvětí a závětí b) rondo c) variace – obměna</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák na základě vlastní pěvecké zkušenosti popíše a následně zaznamená formu realizované činnosti.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-04.1</p> <p>Autorem schématu je Jan Prchal.</p> <div data-bbox="1127 701 1365 932" data-label="Diagram"> </div>		
Ilustrativní úloha A – obtížnost	optimální	
<p>Vzpomeň si na píseň „Pějme píseň dokola“ a stejným způsobem si tuto hudební hru zahrajte s rytmickými nástroji nebo hrou na tělo: místo „Pějme píseň dokola“ hrajte uvedené čtyřtaktí a určení žáci zahrají vlastní čtyřtaktí. Dokážeš vysvětlit, co znamená pojem <i>improvizace</i>?</p> <p>Popiš znaky hudební formy této hry a zaznamenej graficky její schéma. Můžeš použít písmena, tvary, barvy, objekty atd.</p> <div data-bbox="228 1255 1398 1367" data-label="Image"> </div> <p>Jak se tato hudební forma nazývá?:</p> <p>a) perioda – předvětí a závětí b) rondo c) variace – obměna</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák na základě vlastní pěvecké a instrumentální zkušenosti popíše a následně zaznamená formu realizované činnosti.</p> <p>Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.</p> <p>Autorem schématu a notových příkladů je Jan Prchal.</p> <div data-bbox="1159 1612 1398 1843" data-label="Diagram"> </div>		

Ilustrativní úloha B – obtížnost**optimální**

Na základě vlastního výběru písně či skladby vytvoř formově obdobný rytmicko-pohybový celek. Jako výchozí příklad můžeš zvolit píseň „*Ráda, ráda můj zlatej Honzíčku*“. Nejprve urči formu písně, urči předvěti, závěti a současně i opakující se melodické motivy. Na základě předchozího rozboru vytvoř a předved' pohybovou choreografii odpovídající hudební formě písně.

Metodický komentář:

Žák by měl na této úrovni obtížnosti umět převést získané teoretické poznatky do praktické roviny. Hudební formu by měl vytvořit prostřednictvím rytmicko-pohybových etud, tj. převést akustickou formu do pohybového ztvárnění.

Úlohu lze variovat: žák samostatně zvolí některou z hudebních forem, kterou představí prostřednictvím pohybových kontrastů. Úkolem spolužáků je tuto formu identifikovat a provést ji v instrumentální podobě. Např. díl A improvizovat prostřednictvím hry na rytmické nástroje a díl B hrou na melodické nástroje.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Ilustrativní úloha A – obtížnost**excelentní**

Poslechni si jednu část z baletu Petra Iljiče Čajkovského „*Louskáček*“. Pomocí písmen nebo barevných papírů se spolužáky určete, jakou má ukázka hudební formu.

POCHOD
z baletu *Louskáček*
P. I. Čajkovskij

aa b aa | c | aa b aa
A B A

Prohlédni si nabízenou partituru a vyber pro jednotlivá čtyřtaktí vhodné rytmické nástroje a skladbu si

s nahrávkou zahrajte. Při realizaci mějte na paměti hudební formu, kterou skladba má. Dbejte na dynamiku.

Metodický komentář:

Žák na základě poslechu určí hudební formu ukázky – použije písmen, barevných papírů, objektů apod.

Varianta pro nebarevný tisk:

Na základě takto vytvořeného grafického schématu danou formu popíše.

Vytvořený grafický záznam formy porovná s grafickou a notovou partiturou.

Následně vybere pro realizaci vhodné rytmické nástroje (doporučujeme dřívka, maracas/rytmická vajíčka, tamburínu, rolničky, činely) a partituru se spolužáky realizuje na znějící nahrávku symfonického orchestru.

Petr Iljič Čajkovskij – *Louskáček*, suita z baletu – *Pochod*

Doporučené nahrávky:

The Nutcracker Suite, Op. 71a : II. March - South West German Radio Symphony Orchestra & Sir Roger Norrington

Tchaikovsky: The Nutcracker - Rotterdams Philharmonisch Orkest, od 7*21 po 9*45

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Autorem grafického schématu a notového příkladu je Jan Prchal.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

excelentní

Zapívejte písničku „*Měsíček svítí*“. Pozorně si prohlédněte notový zápis melodie. Na kolik částí/dílů ji můžete rozdělit? Zjisti, zda se melodie ze začátku písně v jejím průběhu znovu neobjeví. Části/díly písně označ malými písmeny. Ze třech nabízených schémat vyber to, které odpovídá formě této písně.

MĚSÍČEK SVÍTÍ

Mírně rychle, tesklivě

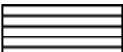

mf

Mě - sí - ček sví - tí, já mu - sím jí - tí, za pan - nou, za pan - nou za pa - nen - kou.

Mě - sí - ček za - šel, já tam ne - do - šel,

13
já jsem za - blou - dil, mně ji od - lou - dil v ze - le - ném klo - bou - čku my - sli - ve - ček.

Varianta je pro nebarevný tisk.

A/							a b c
B/							a b b
C/							a b a

Metodický komentář:

Na základě vlastní pěvecké realizace žák rozpozná a určí hudební formu dané písně.

Melodie jednotlivých dílů písně lze snadno realizovat na různé melodické nástroje nebo je lze interpretovat zpěvem dvou skupin zpěváků a díly tak odlišit.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Autorem grafického schématu a notového příkladu je Jan Prchal.

Ilustrativní úloha C – obtížnost

excelentní

Dle vlastní úvahy vyber skladbu či píseň. S hudební ukázkou seznam spolužáky. Ve svém komentáři využij dostupnou hudební terminologii, své znalosti z poslechu (popsání hudební formy, hudebně vyjadřovacích prostředků, hudebního žánru, způsobu interpretace apod.)

Metodický komentář:

Tato excelentní úloha je určena nadprůměrně tvořivým a hudebně rozvinutým jedincům. Doporučujeme zvolit např. taneční hudbu, kde se k receptivnímu poslechu jako pomůcka přidružuje vizuální vjem, který lépe umožní identifikovat formu skladby.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Ilustrativní úloha C – obtížnost

excelentní

Zapívejte si píseň „Tři slípky“ (Ize i jako „Twinkle, Twinkle Little Star“). Pokud zkusíte písničku zpívat jako kánon, dodržte pomlku!

Když tři slípky Francouzská lidová

Veselé 1 *mf* 2

Když tři slíp - ky ze vsi jdou, prv - ní má dvě za se - bou.
Dru - há tě - sně za ní ta - pe, tře - tí vždy - cky vza - du šla - pe.
Když tři slíp - ky ze vsi jdou, prv - ní má dvě za se - bou.

Poslechni si ukázkou. Poznáš melodii? Můžeš si písničku s klavírem potichu zazpívat.

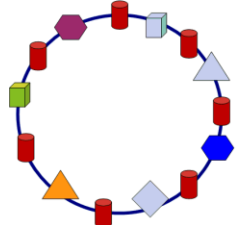
Ale skladba pokračuje. Kolikrát se nám tam „písnička“ v obměnách objeví?

Dokážeš popsat, co se s písničkou děje?

Dokážeš vybrat schéma, které ukázce odpovídá?

a) **a b a**

b) **a a¹ a² a³ a⁴**

c) **a b a c a ...**

Takovéto obměňování hudby se nazývá:

a) rondo b) repetice c) kánon d) variace e) improvizace

Zkuste si tuto jednoduchou melodii zahrát a potom se jí pokuste obměnit – rytmicky, melodicky nebo obměňujte metrum, dynamiku a tempo. Jakým způsobem byste obměňovali barvu?

Metodický komentář:

Žák na základě melodie, kterou dobře zná, dokáže popsat a určit hudební formu variace. Vzhledem k užitým schémátům použijeme v tomto pouze 4 variací. Při pokusu o instrumentální realizaci lze např. pouze odlišně rytmizovat melodii nebo změnit metrum na třídobé.

W. A. Mozart – *Ah, vous dirais-je, maman* – variace

Doporučená nahrávka: 12 Variations in C on 'Ah, vous dirai-je, Maman' K265/K300e (2002 Remastered Version) od interpreta Aldo Ciccolini

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Autorem schémat a) a c) je Jan Prchal.

Autorkou schématu b) je Jana Laudová – in: HURNÍK, Lukáš. *Tajemství hudby – odtajněno*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-278-6.

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-05 Žák vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry a do hry a provádí elementární hudební improvizace			
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák vytvoří na základě rytmického půdorysu či tónového materiálu písně jednoduchou přede hru, mezihru či do hru (zopakováním části melodie písně, rytmickou figurou vycházející z písně apod.) 2. žák vytvoří k zahranému či zpívanému předvětí rytmické nebo melodické závětí 3. žák zrytmizuje či zmelodizuje jednoduché říkadlo 			
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 40%;">Ilustrativní úloha A – obtížnost</td> <td style="width: 30%;">minimální</td> <td style="width: 30%;"></td> </tr> </table>		Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální	
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální			
<p>Přednes rytmicky vhodně jedno z uvedených říkadel.</p> <p>„Slunce ráno vstává, když ty ještě spíš, stoupá jako balón, šplhá výš a výš“.</p> <p>„Žába skáče po blátě, koupíme jí na gatě. Na jaké? Na jaké? Na zelené, strakaté“.</p> <p>„Sedí Anča na lavici, na klíně má kohouta, na koho to slovo padne, ten musí jít do kouta“.</p> <p>„Padá sníh, padá sníh, pojedeme na saních“.</p>				
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák rytmizuje říkadla ve dvoudobém metru, dodržuje tempo a pravidelnou pulzaci.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-05.3</p>				

Ilustrativní úloha A – obtížnost	optimální
---	------------------

Zakonči zahrané nebo zazpívané předvěti. Svě zakončení pojmenuj a vysvětli pravidla, která jsi musel respektovat.

Metodický komentář:

Žák je schopen tvořivě zakončit nabízená nebo pedagogem (spolužáky) vytvářená předvěti. Respektuje pravidlo souměrnosti – závětí musí mít stejný počet taktů jako předvěti. Ve své odpovědi může zopakovat část předvěti nebo vytvořit závětí melodicky nebo rytmicky zcela odlišné.

Lze použít i příklady v mollové tónině.

Autorem notových ukázek je Jan Prchal.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-05.2

Ilustrativní úloha B – obtížnost	optimální
---	------------------

Zazpívej se spolužáky píseň Avignonský most. Urči poslední čtyřtaktí a jeho rytmus převed' do hry na tělo (tleskání, pleskání). Následně zvol nástroj, který je k interpretaci rytmu vhodný. Rozhodni, zda se předchozí rytmus hodí ke hře přede hry, mezihry a do hry této písně. Obdobně pracuj i s vytvořením přede hry k písni. Zhotovené dílo interpretuj.

Pokud se ti zdá píseň příliš jednoduchá, zvol vlastní.

Metodický komentář:

Žák by měl být schopen utvořit samostatně předebru a dohru písně. K výslednému efektu zvolíme nejjednodušší šablonu, kterou jsou žáci schopni aplikovat i na jiné písně. Jedná se o hru melodie či rytmu závěrečného čtyřtaktí skladby.

V příkladové úloze je opět možná variabilita a to v podobě hry charakteristického rytmu vybraného z písně. V tomto případě lze v předebrě a dohrě zvolit opakování rytmu prvního dvoutaktí písně.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-05.1

Ilustrativní úloha – obtížnost**optimální**

Vyber z uvedených říkadel to, pro které lze použít jeden nebo více z nabízených rytmů?

„Slunce ráno vstává, když ty ještě spíš, stoupá jako balón, šplhá výš a výš“.

„Žába skáče po blátě, koupíme jí na gatě. Na jaké? Na jaké? Na zelené, strakaté“.

„Sedí Anča na lavici, na klíně má kohouta, na koho to slovo padne, ten musí jít do kouta“.

„Padá sníh, padá sníh, pojedeme na saních“.

Autorem notových ukázek je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Žák nejprve rytmizuje všechna říkadla samostatně, potom se pokusí o rytmizaci na základě uvedených rytmů, které je vhodné v přípravné fázi se žáky zahrát na tělo nebo rytmické nástroje. Všechny tři lze použít pouze pro říkadlo „Žába skáče po blátě“.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-03

Ilustrativní úloha A – obtížnost**excelentní**

Vytvářej rytmická nebo melodická předvětí pro předem určené spolužáky, kteří ti „odpoví“ závětím.

Můžeš použít i melodie lidových písní.

Metodický komentář:

Žák je schopen vytvářet rytmická i melodická předvětí a v interakci se spolužáky realizovat periody. Princip tvoření závětí jim vysvětlí a jejich výkony zhodnotí.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-02.	
Ilustrativní úloha B – obtížnost	excelentní
<p>Vyber si libovolnou píseň, nejlépe v tónině C dur. Prostřednictvím zvonkohry nebo jiného vhodného nástroje vytvoř její melodickou předeheru a dohru. Doporučujeme začít dohrou písně. Předeheru (i dohru) budou tvořit čtyři takty. Využij pentatonický prostor (v tónině C dur tóny c¹, d¹, e¹, g¹ a¹, c²).</p>	
<p>Metodický komentář:</p> <p>Pro lepší orientaci doporučujeme zvolit píseň zapsanou v tónině C dur. Při tvorbě dohry žáci libovolně improvizují v pentatonickém prostoru. K zadání doporučujeme následující instrukci: z tónů c¹, d¹, e¹, g¹ a¹ (pentatonika) zahrajte libovolných 6 tónů ve čtvrtových hodnotách a poslední tón c¹ nebo c² jako notu půlovou. Jedná-li se o píseň ve dvoudobém metru, vytvoříme tak závěrečné čtyřtaktí.</p> <p>Předeheru lze vytvořit obdobným způsobem. Žáci musí více vnímat náladu zvolené písně, aby předehera i dohra korespondovala s melodikou a charakterem písně.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-01</p>	
Ilustrativní úloha C – obtížnost	excelentní
<p>Přednes rytmicky vhodně jedno z uvedených říkadel, dále zatleskej (případně zapiš pod text říkadla) svůj vytvořený rytmus a následně vymysli pro říkadlo vhodnou melodii, kterou budeš moci zahrát na hudební nástroj.</p> <p>„Slunce ráno vstává, když ty ještě spíš, stoupá jako balón, šplhá výš a výš“. „Žába skáče po blátě, koupíme jí na gatě. Na jaké? Na jaké? Na zelené, strakaté“. „Sedí Anča na lavici, na klíně má kohouta, na koho to slovo padne, ten musí jít do kouta“.</p> <p>„Padá sníh, padá sníh, pojedeme na saních“.</p> <p>Které z uvedených říkadel bys dokázal zrytmizovat v třídobém metru?</p>	
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák na této úrovni je schopen kromě rytmizování říkadla i melodizovat. Může využít pedagogem nabízená melodická schémata nebo tónů z vymezeného tónového prostoru.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-03</p>	

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-06 Žák rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků, upozorní na metroritmické, tempové, dynamické i zřetelné harmonické změny
Indikátory	1. žák vybere ze znějících hudebních ukázek skladby s dominujícím hudebním vyjadřovacím prostředkem (rytmus, melodie, barva)

	2. žák poukáže ve znějící ukázce na místo, v němž dojde k výrazné změně tempa, rytmu, dynamiky
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální
<p>Hudba je tvořena z rytmu, melodie, tempa, dynamiky a barvy. Předkládáme ti tři ukázky skladeb a ty se pokus určit, který hudební prostředek hraje hlavní roli v každé ze skladeb. Napovíme ti – v jedné skladbě bude hrát důležitou roli rytmus, v druhé melodie a v té třetí barva. Poznáš to s naší nápovědou? Přiřaď k jednotlivým ukázkám správný hudební výrazový prostředek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Johann Sebastian Bach – 2. věta koncertu pro housle a orchestr a moll 2) Steve Reich – Music for 18 Musicians 3) Arnold Schönberg – Ten, který přežil Varšavu <ol style="list-style-type: none"> a) rytmus b) barva c) melodie 	
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák by měl na této úrovni obtížnosti mít představu o hudebně vyjadřovacích prostředcích – co znamená rytmus, co je melodie, čím je tvořena barva, co znamená dynamika. Na základě těchto znalostí a zkušeností (ať už je získal v hodinách hudební výchovy s převahou činností receptivních nebo prostřednictvím rytmických her, her s dynamikou, barvou i melodií) by měl být schopen s nápovědou (respektive na základě výběru z možností) přiřadit k jednotlivým ukázkám dominující hudební výrazový prostředek.</p> <p>Doporučená ukázka:</p> <p>ad 1) Johann Sebastian Bach – Koncert a moll pro housle a smyčcový orchestr, II. věta, interpret Václav Hudeček a Janáčkův komorní orchestr, nahrávka z roku 2012, bazilika Sv. Hostýn</p> <p>ad 2) Steve Reich – Music for 18 Musicians, ECM 1978</p> <p>ad 3) Arnold Schönberg – Ten, který přežil Varšavu, op. 46 pro recitátora, mužský sbor a orchestr, Supraphon 1967</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-06.1</p>	
Ilustrativní úloha A – obtížnost	optimální
<p>Z čeho je tvořena hudba? Z rytmu, melodie, tempa, dynamiky, barvy. Vyslechni 3 ukázky a pokus se určit, který z uvedených hudebně výrazových prostředků v dané ukázce hraje hlavní roli?</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Bedřich Smetana – téma řeky ze symfonické básně <i>Vltava</i> b) Camille Saint-Saëns – <i>Karneval zvířat – Akvárium</i> c) Steve Reich – <i>Music For Pieces Of Wood</i> 	

Metodický komentář:

Žák by měl na této úrovni obtížnosti nejenom mít představu o hudebně vyjadřovacích prostředcích (ať už ji získal v hodinách hudební výchovy s převahou činností receptivních nebo prostřednictvím rytmických her, her s dynamikou, barvou i melodií), ale měl by tyto prostředky umět i poznat bez další nápovědy, případně svým způsobem i definovat: co je rytmus (čím je tvořen), co je melodie, čím je tvořena barva, co znamená dynamika. Na základě této představy, ale i svých zkušeností z výuky (a poslechu hudby obecně) by měl být schopen určit, které z prostředků jsou těmi dominujícími v jednotlivých skladbách. V rámci této úlohy nabízíme následující ukázky.

- a) Bedřich Smetana – *Vltava*. Doporučená nahrávka: Bedřich Smetana – Má vlast, Jakub Hruša, Bamberger Symphoniker, od 17*17
- b) Camille Saint-Saëns – *Karneval zvířat – Akvárium*. Doporučená nahrávka: Carnival of the Animals: VII. Akvarium (Aquarium) – Marian Lapšanský, Peter Toperczer, Ondrej Lenárd & Slovak Radio Symphony Orchestra
- c) Steve Reich – *Music For Pieces Of Wood*. Doporučená nahrávka: Steve Reich, Amadinda Percussion Group – Music For Mallet Instruments, Voices & Organ Music For Pieces Of Wood Sextet – Hungaroton Classic 1995

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-06.1

Ilustrativní úloha A – obtížnost**excelentní**

Hudba je tvořena z rytmu, melodie, dynamiky a barvy. Pokus se svými slovy definovat, co je to rytmus (čím je tvořen), co je melodie, čím je tvořena barva v hudbě a co znamená dynamika. Pak si vyber dle své volby nějakou hudební ukázkou, kterou jste ve škole poslouchali, a pokus se určit místa, kde se více uplatňuje melodie, kde rytmus a kde dynamika.

Metodický komentář:

Na této úrovni obtížnosti by žák měl být schopen nejen definovat (svými slovy), co je rytmus, melodie, dynamika, barva, ale také vyhledat vhodnou skladbu a určit, který hudební prostředek dominuje a zdůvodnit, proč tomu tak je. Samozřejmě je zde zapotřebí, aby žák měl z hodin hudební výchovy vytvořenu dostatečnou zásobu příkladových skladeb (hudebních ukázek), na nichž učitel demonstroval dané hudebně výrazové prostředky, ale také sám by měl mít v hodinách možnost s těmito hudebními výrazovými prostředky pracovat (hra doprovodů, rytmické hry – hry na tělo apod.) s tím, že s nimi pracuje vědomě (ví, co hraje, s čím zrovna pracuje).

Poznámka: Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje k oběma indikátorům.

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-5-1-07 Žák ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace	
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák reaguje na znějící hudbu odpovídajícím pohybem 2. žák předvede ukázkou tanečních kroků u známých tanečních písní (mazurka, polka) 3. žák předvede pohyb (pochodový krok, poskok, přeměnný krok, přísuný krok) na základě rytmického schématu písně 	
Ilustrativní úloha A – obtížnost		
	minimální	
<p>Vyber si píseň, kterou jste se učili, nabízíme píseň „<i>Kdyby byl Bavorov</i>“. Na kolik je dob? Mohla by píseň posloužit jako doprovod k tanci? Kterému?</p> <p>Předvedte taneční kroky polky nejprve samostatně, potom v páru.</p> <p>Taneční páry doprovodte zpěvem a hrou na rytmické nástroje podle notového příkladu.</p> <div data-bbox="678 793 928 1003" style="text-align: center;"> </div> <p>Nakonec si můžete uspořádat taneční soutěž.</p> <p>Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.</p> <p>Autorem notového zápisu je Jan Prchal.</p>		
Ilustrativní úloha A – obtížnost		
	optimální	
<p>Poslechněte si jednu část z baletu Petra Iljiče Čajkovského „<i>Louskáček</i>“. Reagujte různým pohybem na jednotlivé části:</p> <p>V dílu a) - vytleskejte/vyťukejte na lavici rytmus prvních 4 taktů (pozor na triolu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - rázně pochodujte na místě na další 4 takty (na poslední dobu dupněte) <p>V dílu b) - vytleskejte rytmus prvních 2 taktů (opět pozor na triolu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - následující 2 takty na místě pochodujte po špičkách (piano) - při opakování pochodujte naopak důrazně (forte) <p>V dílu c) - poklusem na místě napodobujte útěk vždy po 2 taktech tam a zpět; pro lepší orientaci si prohlédněte schéma formy skladby: a a b b a a c c a a b b a a</p>		

POCHOD

z baletu *Louskáček*

P. I. Čajkovskij

a

b

c

aa b aa | c | aa b aa

A B A

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Žák pohybově vyjádří znějící hudbu – reaguje na tempo, dynamiku a rytmus. Na základě notového a grafického záznamu dokáže popsat hudební formu ukázky a tedy i svého projevu.

Petr Iljič Čajkovskij – *Louskáček* – Suita z baletu – *Pochod*

Doporučené nahrávky:

The Nutcracker Suite, Op. 71a: II. March - South West German Radio Symphony Orchestra & Sir Roger Norrington

Tchaikovsky: The Nutcracker – Rotterdams Philharmonisch Orkest, od 7*21 po 9*45

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-5-1-07.1

Autorem notového zápisu je Jan Prchal.

Ilustrativní úloha A – obtížnost

excelentní

Pozorně si vyslechni hudební ukázku a pokus se ji popsat: v jakém je tempu, jakou má náladu a jaké dvě zvukové barvy se v ní střídají.

Zahrajte si na loutkáře. Vyber si tři spolužáky a vytvořte 2 dvojice. Každé z nich přiděl jednu zvukovou

barvu. Jeden žák z dvojice sedí a představuje loutku – marionetu, druhý žák stojí za ním a loutku „vodí“ – ovšem pouze tehdy, když dominuje jejich zvuková barva. Pokus se pohybem vystihnout charakter hudby, průběh (linii) melodie. Když v hudbě dominuje barva druhé dvojice, loutkář i loutka se nehýbají – „ustrnou“. Nespoléhej pouze na „nitky“, pracuj i s výrazem tváře loutky.

Pokud tato hra zaujme ostatní spolužáky, může být loutkářem polovina třídy.

Metodický komentář:

Na základě znějící hudby žák vytváří pohybové ztvárnění melodie, dynamiky a celkové nálady.

W. A. Mozart – *Koncert pro lesní roh č. 3 Es dur, II. věta*. Jako poslech lze využít standardně dostupné nahrávky.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

excelentní

Pozorně si vyslechni tři hudební ukázky. Soustřeď se především na melodii v každé z ukázek. Pokus se část melodií zaznamenat graficky a výsledek své práce popiš a vysvětli.

K jednotlivým ukázkám připrav (sám nebo se spolužáky) pohybové ztvárnění. Nabízíme pantomimu, balet nebo tanec. Nejprve na základě poslechu ukázek urči, který z nabízených způsobů pohybového ztvárnění je vhodný pro danou ukázkou.

Výsledek své nebo společné práce okomentuj.

Metodický komentář:

Na základě znějící hudby žák vytváří pohybové ztvárnění melodie, dynamiky a celkové nálady.

Ukázky jsou dostatečně kontrastní – nabízí jak (dvorský) tanec, tak baletní kreaci nebo pantomimické ztvárnění. Žák by měl i určit konkrétní postavy (např. u třetí ukázky může trhavý pohyb představovat robota).

Pavel Josef Vejvanovský – *Serenada in C – Sarabanda*

Doporučená nahrávka: Pavel Josef Vejvanovský - Sonáty a serenády, PKO, Libor Pešek, Miroslav Kejmar a Zdeněk Šedivý – od 4*40 , Supraphon 10 3593-2 031

Leo Delibes – *Sylvia – Pizzicato*

Doporučená nahrávka: Leo Delibes – Sylvia – Pizzicato, od 0*12

Vangelis – *Alpha*

Doporučená nahrávka: Vangelis – Albedo 0.39, RCA 1976

Jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

6 PŘEHLED OČEKÁVANÝCH VÝSTUPŮ A INDIKÁTORŮ PRO 9. ROČNÍK

Vzdělávací obor	Hudební výchova
Ročník	9.
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-01 Žák využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák se orientuje v notovém zápisu (délkové hodnoty not a pomlk, tempová označení, dynamická znaménka, takt, opakovací znaménka) 2. žák zazpívá v jednohlase, případně vícehlase, respektuje daný žánr 3. žák zahraje na zvolený hudební nástroj sólově, ve skupině nebo jako součást doprovodu 4. žák postihne dominantní hudebně výrazové prostředky při poslechu hudebního díla nebo jeho části a určí pravděpodobnou dobu jeho vzniku 5. žák pohybem reaguje na hudební ukázkou a na změny v jejím průběhu
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-02 Žák uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i při mluvním projevu v běžném životě; zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase i ve vícehlase, dokáže ocenit kvalitní vokální projev druhého
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák popíše a zdůvodní zásady hlasové hygieny a využije je při zpěvu a mluveném projevu 2. žák vhodně popíše a taktně a ohleduplně ohodnotí slyšený vokální projev s využitím jemu dostupné terminologie
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-03 Žák reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří a volí jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák zvolí nejvhodnější způsob reprodukce slyšeného či zapsaného hudebního motivu, tématu či skladby (zpěv nebo hra) 2. žák zvolí vhodný způsob doprovodu a s přihlédnutím k charakteru hudebního motivu, tématu, písni či skladby tento doprovod realizuje (rytmické ostinato, prodleva, harmonický doprovod na funkcích tóniky a dominanty/subdominanty) 3. žák vytvoří jednoduchou obměnu slyšeného či zapsaného melodického motivu (rytmickou, melodickou, dynamickou)
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-04 Žák realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností písni a skladby různých stylů a žánrů
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák zazpívá, zahraje či doprovodí vybranou píseň či skladbu (např.: beat box, scat, rap, výběrem doprovodu z databanky keyboardu, připraveným doprovodem)

	2. žák zazpívá společně se spolužáky státní hymnu a popíše okolnosti a společenské souvislosti jejího vzniku
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-05 Žák rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě a na základě individuálních hudebních schopností a pohybové vyspělosti předvede jednoduchou pohybovou vazbu
Indikátory	1. žák rozliší na základě audioukázek i videoukázek vybrané typy tanců (lidové tance, historické, společenské, současné styly) a odliší balet jako druh umění 2. žák si zvolí ukázkou taneční hudby a předvede (ve skupině nebo sólo) typický prvek daného tance (základní kroky, vybranou taneční figuru)
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-06 Žák se orientuje v proudu znějící hudby, vnímá užité hudebně výrazové prostředky a charakteristické sémantické prvky, chápe jejich význam v hudbě a na základě toho přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku
Indikátory	1. žák rozliší a ve znějící hudbě pojmenuje vybrané výrazové prostředky hudby (tempo, rytmus, melodii, barvu, dynamiku) 2. žák rozpozná úseky, v nichž je použita citace, zvukomalba; rozpozná kontrast a gradaci, opakování melodie, rytmu 3. žák rozpozná na vybraných hudebních ukázkách operu, muzikál, balet, komorní a symfonickou hudbu, píseň, sborovou tvorbu
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-07 Žák zařadí na základě individuálních schopností a získaných vědomostí slyšenou hudbu do stylového období a porovnává ji z hlediska její slohové a stylové příslušnosti s dalšími skladbami
Indikátory	1. žák popíše základní znaky typické pro hudbu jednotlivých slohových období (jednohlas, vícehlas, homofonie, polyfonie, hudba vokální a instrumentální, hudební forma, hudební druhy) 2. žák zařadí se znalostí základních hudebně vyjadřovacích prostředků vybrané ukázky do příslušného slohového období (od nejstarších hudebních památek po současnost) 3. žák určí styl a žánr vybrané ukázky moderní populární hudby
Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-08 Žák vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění
Indikátory	1. žák zdůvodní význam hudby u umělecké a běžné produkce (filmová a audiovizuální tvorba, dramatické umění, sport, reklamy) 2. žák zdůvodní vhodnost či nevhodnost hudební složky ve vybrané ukázce 3. žák písemnou či ústní formou vyjádří, jakou roli hraje hudba a umění obecně v jeho životě; uvede situace, ve kterých se nelze bez hudby obejít

7 METODICKÉ KOMENTÁŘE A ÚLOHY KE STANDARDŮM PRO 9. ROČNÍK

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-01 Žák využívá své individuální hudební schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák se orientuje v notovém zápisu (délkové hodnoty not a pomlky, tempová označení, dynamická znaménka, takt, opakovací znaménka) 2. žák zazpívá v jednohlase, případně vícehlase, respektuje daný žánr 3. žák zahraje na zvolený hudební nástroj sólově, ve skupině nebo jako součást doprovodu 4. žák postihne dominantní hudebně výrazové prostředky při poslechu hudebního díla nebo jeho části a určí pravděpodobnou dobu jeho vzniku 5. žák pohybem reaguje na hudební ukázkou a na změny v jejím průběhu
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální
<p>Vyber si jednu ze skladeb (písní), kterou jste nacvičili v hodinách HV a která je zapsaná jako partitura (tedy např. zpěv s doprovodem hudebních /rytmických/ nástrojů nebo hudební skladba určená pro více nástrojů a pod.). Dobře si prohlédni partituru. Z partitury snadno vyčteš, kdo se na skladbě podílí. Urči metrum, tempo, v němž se skladba hraje. Skladbu interpretuj společně s ostatními spolužáky (zpěv, hra na melodický či rytmický nástroj).</p>	
<p>Metodický komentář:</p> <p>Úloha představuje minimální úroveň, která předpokládá elementární orientaci v notovém zápisu, tedy že hudba zapsaná v notách neznámá jenom píseň s vypsáním akordickým doprovodem – kytarovými značkami (jak tomu bývá v učebnicích - hudebních výchovách) nebo jenom text s kytarovými značkami, nýbrž že každý hudební nástroj má v notovém zápisu "svůj řádek". Na této úrovni by žák deváté třídy měl být schopen minimálně rozpoznat podle vypsání nástrojů (slovy, zkratkami či grafickým označením používaných u nástrojů Orffova instrumentáře atd.), jaké nástroje jsou ve skladbě využity. Dále by žák měl být schopen interpretace zápisu dle vlastní volby, respektive hudebních schopností a dovedností, které získal a rozvinul v průběhu devítileté školní docházky.</p> <p>Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.</p>	
Ilustrativní úloha B – obtížnost	minimální
<p>Prohlédni si notový zápis písně „Rock’n’roll pro Beethovena“. Urči metrum a zapiš taktové označení. Vytleskej rytmus. Všimni si, že rytmus se jeví jako nepravidelný – při tleskání deklamuj (rytmicky vyslovuj) text, rytmus z něho vychází a správné vytleskání ti usnadní.</p> <p>Píseň se spolužáky zazpívej. Při zpěvu akcentuj sudé doby v taktu (tleskej vždy na 2. a 4. dobu).</p> <p>Z kolika různých tónů je melodie vytvořena?</p>	

Vyhledej píseň na internetu – kolik má slok? Text dalších slok doplň.

O jaký hudební žánr se jedná? Kdy a kde tento žánr vznikl? Jmenuj jeho představitele.

Rock'n'roll pro Beethovena

Šakalí léta

Ivan Hlás,
arr. Jan Prchal

♩=200

F

Vče- ra v no- ci měl jsem div nej_ sen_

Bb7

v tom snu ke mně při- šel_ Bee- tho ven_ a-bych

C **Bb7** **F**

prej si s ním šel za- hrát_ rock' -n' roll. Ó

F

jě, rock 'n' - roll_ ó jě, rock 'n' roll_ ó

Bb7 **F**

jě, rock 'n' roll_ ó jě, rock 'n' roll_ a-bych

C **Bb7** **F**

prej si s ním šel za - hrát_ rock 'n' 'roll. Já

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Žák by měl bez problémů určit metrum (takt) písně a zapsat označení na správné místo v osnově. Populární hudba obecně narušuje pravidelnou pulzaci, také zde se tento jev objevuje v koncích frází. Vzhledem k tomu, že frázování vychází z textu, by nemělo být zvládnutí rytmu písně problémem.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Zazpívej se spolužáky píseň „Rock’n’roll pro Beethovena“. Jaké má píseň metrum, na kolik dob ji počítáme? Spočítej počet taktů v jedné sloce. Pro které hudební žánry je hudební forma s tímto počtem taktů typická? Kolika akordů obvykle využívá?

Poslechni si nahrávku písně v podání Ivana Hlase a vyber harmonický plán písně (sled akordů), který písni odpovídá. Akordy označíme jako tóniku, subdominantu a dominantu (T, S, D):

a) T | T | T | T |

b) T | T | T | T |

c) T | T | T | T |

D | D | T | T |

S | S | T | T |

S | S | T | T |

S | S | T | T |

D | D | T | T |

D | S | T | T |

Do tabulky zapiš akordické značky – nabízíme akordy C, F a B^b.

--	--	--	--

Správnost ověř tak, že základní tóny akordů zahraj na libovolný melodický nástroj (nabízíme boomwhackers, zvonkohru nebo keyboard/klavír).

--	--	--	--

--	--	--	--

Pokus se společně se spolužáky píseň doprovodit, použijte boomwhackers. Nabízíme tyto akordy:

Které dva akordy nemají žádný společný tón?

Vhodné tyče rozděl spolužákům a podle tabulky sled akordů zahrajte – jako čtvrté noty, tedy čtyřikrát do taktu. Nezapomeň, že je třeba dávat důraz na sudé doby!

Metodický komentář:

Žák se v průběhu seznámil s dvanáctitaktovou formou blues. Při poslechu písně se zaměřil na změny v harmonii. Učitel může zahrát sled akordů v pomalejším tempu. Správná je varianta C. Tu akordickými značkami žák zapíše do tabulky, správnost ověří prakticky hrou.

Nabízené akordy dávají návod, které tyče vybrat. Pokud by žák neměl k dispozici akordy s barevnými notami, je třeba akordy vypsát (názvy not písmeny: f-a-c, b^(b)-d-f, c-e-g). Akordy jsou z praktických důvodů zapsány i v obratech.

Doporučená nahrávka: Šakalí léta, Popron Music 54 026-2, 1993.

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

V hodinách jste poslouchali a zpívali píseň „Rock’n’roll pro Beethovena“. Do jakého žánru bys jej zařadil?

Pozorně si prohlédni partituru. Z partitury snadno vyčteš, kdo se na skladbě podílí. Urči metrum, zapiš taktové označení a tempo, v němž se skladba hraje. Vyber vhodné nástroje a urči hráče. Skladbu interpretuj společně s ostatními spolužáky (zpěv, hra na melodický či rytmický nástroj). Melodii zahrajte na libovolný melodický nástroj. V partech jsou značky pro zkratky, vysvětli spolužákům jejich význam.

Refrén písně není v partituře zapsán. Můžete využít doprovodu i pro něj?

Pro hru akordů ti při výběru tónů pomůže složení akordů: **F** – tóny *f, a, c*, **B^b** – *b^b, d, f*, **C** – *c, e, g*, můžeš přidat i *b^b* a použít místo trojzvuku čtyřzvuk.

Pro tento žánr je typická basová linka. Nemusíte ji zahrát, ale se spolužáky si ji zazpívejte, pro zpěv zvol slabiky dle svého uvážení.

ROKENROL PRO BEETHOVENA

Šakalí léta

Ivan Hlas,
arr. Jan Prchal

♩=200

T T T T

F/Keyb

f

simile

Cab/vaj

simile

Ta/Cla

simile

Cajon

simile

VB/Dje

simile

C

BW

5 S S T T

F

f

Pno

9 D S T T

F

G⁷ *C*

Pno

Pro tento žánr je typická basová linka. Nemusíte ji zahrát, ale se spolužáky si ji zazpívejte, pro zpěv zvol slabiky dle svého uvážení.

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Žák na této úrovni se orientuje v partituře, dokáže vysvětlit použité značky a pro realizaci je schopen vybrat potřebné nástroje.

Doporučená nahrávka: Šakalí léta, Popron Music 54 026-2, 1993.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Ilustrativní úloha C – obtížnost

excelentní

V hodinách jste poslouchali a s nahrávkou hráli *Pochod* ze suity z baletu *Louskáček*. Kdo je jeho autorem?

POCHOD
z baletu *Louskáček*
P. I. Čajkovskij

a

b

c

aa bb aa | c | aa bb aa

A B A

Pozorně si prohlédni partituru – kromě rytmu je zde i melodie.

Urči, které nástroje pro hru použijete. Popiš formu skladby a spolužákům vysvětli, jak se mají v zápisu orientovat. Zvýšenou pozornost věnuj poslednímu taktu v dílu **a**.

Skladbu si nejprve poslechněte a během poslechu si ujasněte podrobnosti provedení.

Na závěr hrajte s nahrávkou – dbejte na dynamiku a přesnost svého provedení!

Metodický komentář:

Žák na této úrovni se orientuje v partituře, dokáže vysvětlit použité značky a pro realizaci je schopen vybrat potřebné nástroje. Pro hru melodie nabízíme boomwhackers. Pozornost je nutno věnovat zejména poslednímu taktu dílu **a**, hráči na melodické nástroje Orffova instrumentáře použijí glissanda.

Petr Iljič Čajkovskij – „*Louskáček*“ – Suita z baletu – „*Pochod*“

Doporučené nahrávky:

The Nutcracker Suite, Op. 71a : II. March - South West German Radio Symphony Orchestra & Sir Roger Norrington

Tchaikovsky – *The Nutcracker* – Rotterdams Philharmonisch Orkest, od 7*21 po 9*45

Autorem notové ukázky je Jan Prchal.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-02 Žák uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu i při mluvním projevu v běžném životě; zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase i ve vícehlase, dokáže ocenit kvalitní vokální projev druhého
Indikátory	1. žák popíše a zdůvodní zásady hlasové hygieny a využije je při zpěvu a mluveném projevu 2. žák vhodně popíše a taktně a ohleduplně ohodnotí slyšený vokální projev s využitím jemu dostupné terminologie
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální
Vyber si několik písní, které jste v hodinách zpívali nebo které máš rád. V tomto případě se zaměř pouze na texty písní: text písně přečti – deklamuj jej jako zprávy, rap, reklamu, reportáž sportovního přenosu, smuteční proslov. Dbej na správnou výslovnost, dechový režim a tempo. Nabízíme tyto písně: David a Goliáš Honky tonky blues Na kameni kámen Snad jsem to zavinil já Morituri te salutant Kometa V blbým věku Bez nehod Život je jen náhoda	
Metodický komentář: Žák prokáže schopnost přizpůsobit projev dané situaci, včetně dechového režimu a frázování. Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-02.1	
Ilustrativní úloha B – obtížnost	minimální
Vyslechni si 4 následující ukázky: a) Louis Armstrong – <i>What A Wonderful World</i> b) Bobby Mc Ferrin – vokální improvizace c) Freddie Mercury a Montserrat Caballé – <i>Barcelona</i> d) Havok – <i>Covering Fire</i> Každá ukázka představuje jiný způsob zpěvu, pokus se přiřadit k ukázkám následující charakteristiky projevu:	

1) vřelý projev, „chraplák“, lyrická melodie

2) hravý, velký hlasový rozsah, scat, využívání hlasu jako hudebního nástroje

3) zpěv ve stylu italského bel canta, zvučný tenor, otevřené vokály a klasický pěvecký projev

4) expresivní projev jdoucí proti zásadám hlasové hygieny

Porovnej jednotlivé ukázky zpěvu se správnými pěveckými návyky, které bys měl při zpěvu uplatňovat (např. nasazení tónu, výslovnost, uvolněná čelist, znělý tón). Zhodnoť (písemně, ústně), zda je nezbytné uplatňovat tyto návyky, nebo zda jsou případy, kdy naopak jejich porušení může být zajímavé – uveď příklady stylů a žánrů, v nichž se s podobnými projevy setkáš (případně interpretů, kteří zpívají podobným způsobem).

Metodický komentář:

Žák dokáže na základě získaných vědomostí a vlastních vokálních zkušeností popsat, zhodnotit a zařadit nabízené ukázky.

Doporučené nahrávky:

b) Bobby McFerrin – Spontaneous Inventions, Blue Note 1986

d) Havok – Time Is Up, Candelight Rec. 2011

u ukázek a) a c) lze využít standardně dostupné nahrávky.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-02.2

Ilustrativní úloha B – obtížnost

optimální

Vyslechni si ukázku J. D. Zelenky „Sicut erat“. Urči, kolik vokálních hlasů je v ukázce zastoupeno. Upřesni, o jaké hlasy se jedná a zhodnoť interpretaci díla (tj. intonační přesnost, tvorba tónu). Ukázka je představením známé hudební formy kánonu. Rozdělte se do několika vokálních skupin, zvolte píseň, kterou lze v kánonu zazpívat a představte ji ostatním spolužákům.

Metodický komentář:

Žákům nabídněte kánony: např. Bejvávalo, bejvávalo, Až já pojedu přes ten les, Ej padá, padá rosička, Ísla Marina, Tři slípky.

Doporučené nahrávky: J. D. Zelenka – *Leatatus sum, část Sicut erat* – CD k učebnici HV autorů M. Liškové, L. Hurníka pro 2. ročník ZŠ. Praha: SPN a.s., 2007. ISBN 80-7235-312-8 (ukázka CD 5).

Ilustrativní úloha C – obtížnost

excelentní

K vybrané písni zazpívej druhý hlas. Navrhujeme píseň „Zabili, zabili“.

Zabili, zabili

Volně

Balada pro banditu

Miloš Štědroň - Milan Uhde

1/ Za - bi - li,___ za - bi - li,___ chla - pa z Ko - lo - ča vy. ___
2/ Špat - ně ho___ za - bi - li,___ špat - ně po - cho - va - li. ___
3/ Ví - tr ho___ roz - ne - sl___ po da - le - kém kra - ji. ___
4/ Krá - ká___ sta - rý ha - vran, krá - kat ne - pře - sta ne. ___

1/ Za - bi - li,___ za - bi - li,___ chla - pa z Ko - lo - ča vy. ___
2/ Špat - ně ho___ za - bi - li,___ špat - ně po - cho - va - li. ___
3/ Ví - tr ho___ roz - ne - sl___ po da - le - kém kra - ji. ___
4/ Krá - ká___ sta - rý ha - vran, krá - kat ne - pře - sta ne. ___

___ Řek - ně te,___ hro - ba - ři,___ kde je po - cho - va - ný?
___ VI - ci ho___ po - jed - li,___ ptá - ci roz - klo - va - li.
___ Ha - vra ni___ pro ně ho___ po po - li krá - ka - jí.
___ Do - kud___ v Ko - lo - ča - vě ži - vý chlap zů - sta - ne.

___ Řek - ně te,___ hro - ba - ři,___ kde je po - cho - va - ný?
___ VI - ci ho___ po - jed - li,___ ptá - ci roz - klo - va - li.
___ Ha - vra ni___ pro ně ho___ po po - li krá - ka - jí.
___ Do - kud___ v Ko - lo - ča - vě ži - vý chlap zů - sta - ne.

To Coda ♪

By - lo tu, ne - ní tu,___ ha - vra - ni na plo tu.___ By - lo ví - no v su - dě, teď tam vo - da bu - de.
By - lo tu, ne - ní tu,___ ha - vra - ni na plo tu.___ By - lo ví - no v su - dě, teď tam vo - da bu - de.

Ne - ní, ne - ní tu.
Ne - ní, ne - ní tu.

Coda ♪

Ži - vý chlap zů - sta ne. ___
Ži - vý chlap zů - sta ne. ___

...

Autorem notového zápisu je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Žák na této úrovni je schopen zazpívat druhý hlas – lidový, polyfonně vedený nebo jako ostinátní prodlevu.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-02.1

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-03 Žák reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří a volí jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace
Indikátory	<ol style="list-style-type: none">1. žák zvolí nejvhodnější způsob reprodukce slyšeného či zapsaného hudebního motivu, tématu či skladby (zpěv nebo hra)2. žák zvolí vhodný způsob doprovodu a s přihlédnutím k charakteru hudebního motivu, tématu, písni či skladby tento doprovod realizuje (rytmické ostinato, prodleva, harmonický doprovod na funkcích tóniky a dominanty /subdominanty)3. žák vytvoří jednoduchou obměnu slyšeného či zapsaného melodického motivu (rytmickou, melodickou, dynamickou)

Ilustrativní úloha A – obtížnost

minimální

Poslechni si píseň „Gorale“ v podání skupiny Čechomor. Jaké má píseň metrum – na kolik dob ji počítáme? Vytleskej rytmus melodie. Pokus se vytvořit vhodný charakteristický rytmus této písni. Zkus určit, kolik různých akordů píseň v doprovodu vyžaduje. Po kolika taktech je píseň členěna?

Píseň zazpívej se spolužáky, pokuste se ji doprovodit.

Můžete použít partituru s party bicích nástrojů, jednotlivé party si přizpůsobte a přidejte i bubínek.

The image shows a musical score for the song "Gorale" by the band Čechomor. It consists of six staves, each representing a different percussion instrument. The instruments and their parts are: 1. Claves, dřívka (top staff, treble clef, 2/4 time); 2. Tamburína (second staff, treble clef, 2/4 time); 3. Triangl, činely (third staff, treble clef, 2/4 time); 4. Drhlo, guiro (fourth staff, treble clef, 2/4 time); 5. Bubínek (fifth staff, treble clef, 2/4 time); 6. Tympány (bottom staff, bass clef, 2/4 time). The score shows rhythmic patterns for each instrument over four measures.

Čechomor – Gorale

Doporučená nahrávka: Čechomor – To nejlepší, Universal 2005

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátorům HV-9-1-03.1, HV-9-1-03.2

Autorem notového zápisu je Jan Jan Prchal.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

optimální

Zazpívej sólově nebo se spolužáky hymnu Evropské unie. Pozorně si prohlédni zápis písně – nalezněš tam předvětí a závětí? Urči její hudební formu. Věnuj pozornost předtaktí v polovině druhé periody.

V zápisu vidíš *legáta* a *ligaturu*: dokážeš je určit a vysvětlit tyto pojmy spolužákům?

Znáš autora hudby a textu? Co víš o vzniku této melodie?

Doprovod' zpěv spolužáků hrou na melodický nástroj (metalofon, xylofon, prázdné struny kytary nebo violoncella, na boomwhackers s oktávátory pro basový zvuk). Pomůžeme ti – vyber základní tóny akordů, které jsou nad notovou osnovou.

HYMNA EVROPSKÉ UNIE

Allegretto

*Óda na radost - IV. věta
Symfonie č. 9 D moll*

Chval - me ra - dost, dce - ru z rá - je, ji - skru bož - skou, krá - su krás.

Ra - dost, pla - men sva - tý chval - me, ví - tá v bla - ha ří - ši nás.

Jc - jí kouz - lo spo - jí zno - vu co roz - dě - lil při - sný čas, stá -

- va - jí se z li - dí bra - tří kde ra - do - sti hří - má hlas!

Autorem notového zápisu je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Hymna EU je po „*Kde domov můj?*“ naší druhou oficiální hymnou. Žák by měl hymnu EU správně zazpívat – problém obvykle činí předvětí v polovině druhé periody.

Melodie je tvořena dvěma periodami a malou písňovou formou **a b**.

V zápisu písně je dvakrát legato a ligatura. Tyto pojmy jsou často zaměňovány, žák by je měl určit a vysvětlit, což v tomto případě není obtížné.

Autorem hudby je Ludwig van Beethoven, textu Friedrich Schiller.

Harmonie písně není složitá a žáci by ji měli zahrát bez větších problémů.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-03.1.2.

Ilustrativní úloha A – obtížnost

excelentní

Poslechni si píseň „Zabili, zabili“. Do kterého žánru bys ji zařadil? Urči, na kolik dob píseň počítáme (v jakém je metru), a tento údaj zapiš do notové osnovy.

Prohlédni si notový zápis písně a zkus na základě poslechu určit, kolika akordů píseň v doprovodu vyžaduje. Nabízíme akordy D dur, G dur, A dur, C dur, a moll, e moll. Značky akordů zaznamenej nad notovou osnovou.

Píseň se spolužáky jednoduše doprovodíte: urči nástroje a hráče. Na keyboard v nízké poloze nebo na boomwhackers s oktávátory zahrajte basovou linku – použijte základních tónů akordů.

Použijte perkuse - rytmické nástroje: urči vhodné nástroje a hráče.

V zápisu písně jsou pokyny a označení (To Coda, Coda). Vysvětli spolužákům, co znamenají a jak budete píseň hrát a zpívat.

V refrénu zpívej nebo hraj druhý hlas.

Zabili, zabili
Balada pro handitu Miloš Štědroň - Milan Uhde

Volně

1/ Za - bi - li,___ za - bi - li,___ chla - pa z Ko - lo - ča vy,___
2/ Špat - ně ho___ za - bi - li,___ špat - ně po - cho - va - li,___
3/ Ví - tr ho___ roz - ne - si___ po - da - le - kém kra - ji,___
4/ Krá - ká___ sta - rý ha - vran, krá - kat ne - pře - sta ne,___

Řek - ně te,___ hro - ba - ři,___ kde je po - cho - va - ný?
Vl - ci ho___ po - jed - li,___ ptá - ci roz - klo - va - li.
Ha - vra ni___ pro ně ho___ po po - li krá - ka - jí.
Do - kud___ v Ko - lo - ča - vě ži - vý chlap zú - sta - ne.

By - lo tu, ne - ní tu,___ ha - vra - ni na plo tu,___ By - lo ví - no v su - dě, teď tam vo - da bu - de.

Ne - ní, ne - ní tu. Coda ϕ Ži - vý chlap zú - sta ne,___

Metodický komentář:

Jedná se o komplexní úlohu, žák na této úrovni by měl určit i šestidobé metrum. Sluchovou analýzou ověří místa, kde se mění harmonie (v posledním taktu třetího řádku lze na první tři doby použít akordu G dur, zde není uvedeno), rámečky mu pomohou. Z nabízených akordů nepoužije C dur a a moll. Part perkusí může být velmi jednoduchý (např. pouze maracas, rytmická vajíčka s pulzací osminových hodnot) a cajon nebo djembe (velká krabice...) na první dobu, např. pouze v refrénu. Notový zápis vyžaduje soustředění na orientaci, je zde použita Coda.

Píseň je z muzikálu Balada pro banditu a nabízí se možnost propojení s literární výchovou.

Balada pro banditu – *Zabili, zabili*

Doporučené nahrávky: Miloš Štědroň, Milan Uhde – Balada pro banditu, Most MAM 002-2, 1997

Písničky z Balady pro banditu, Multisonic

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátorům HV-9-1-03.1., HV-9-1-03.2.

Autorem notového zápisu je Jan Prchal.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

excelentní

Zazpívej sólově nebo se spolužáky hymnu Evropské unie. Pozorně si prohlédni zápis písně – nalezněš tam předvětí a závětí? Urči její hudební formu. Věnuj pozornost předtaktí v polovině druhé periody.

V zápisu vidíš *legáta* a *ligaturu*: dokážeš je určit a vysvětlit tyto pojmy spolužákům?

Znáš autora hudby a textu? Co víš o vzniku této melodie?

Pozorně si zápis melodie prohlédni – kolika různých tónů využívá?

Vyber příslušné tyče boomwhackers a rozděl je spolužákům tak, aby oba tóny pod legátem hrál vždy jeden hráč. Melodii nacvičte a zahrajte. Orientaci v notovém zápisu vám usnadní noty v barvách nástroje.

Doprovod' hru a zpěv spolužáků hrou na melodický nástroj (metalofon, xylofon, prázdné struny kytary nebo violoncella, nejlépe na boomwhackers s oktávátory pro basový zvuk). Pomůžeme ti – vyber základní tóny akordů, které jsou nad notovou osnovou.

Provedení zkoušejte hrát s různou dynamikou.

HYMNA EVROPSKÉ UNIE
*Óda na radost - IV. věta
Symfonie č. 9 D moll*

Allegretto

Chval - me ra - dost, de - ru z rá - je, ji - skru bož - skou, krá - su krás -
Ra - dost, pla - men sva - tý chval - me, vi - tá v bla - hu, ří - ši nás.
Je - jí kouz - lo spo - ji - zno - vu co roz - dě - lil při - sný čas, stá -
- va - jí se z lí - dí brn - tli - kde ra - do - sti hří - má hlas!

HYMNA EVROPSKÉ UNIE
*Óda na radost - IV. věta
Symfonie č. 9 D moll*

Allegretto

Chval - me ra - dost, de - ru z rá - je, ji - skru bož - skou, krá - su krás -
Ra - dost, pla - men sva - tý chval - me, vi - tá v bla - hu, ří - ši nás.
Je - jí kouz - lo spo - ji - zno - vu co roz - dě - lil při - sný čas, stá -
- va - jí se z lí - dí brn - tli - kde ra - do - sti hří - má hlas!

Metodický komentář:

Hymna EU je po „Kde domov můj?“ naší druhou i oficiální hymnou. Žák by ji měl správně zazpívat – problém obvykle činí předvětí v polovině druhé periody.

Melodie je tvořena dvěma periodami a malou písňovou formou **a b**.

V zápisu písně je dvakrát legato a ligatura. Tyto pojmy jsou často zaměňovány, žák by je měl určit a vysvětlit, což v tomto případě není obtížné.

Melodie je tvořena 6 různými tóny. Pro žáky nebude obtížné melodii zahrát, zvýšenou pozornost je třeba věnovat předvětí a ligatuře v polovině druhé periody.

Harmonie písně není složitá a žáci by ji měli zahrát bez větších problémů.

Druhou periodu je třeba zahrát v kontrastní dynamice.

Poznámka: jedná se o komplexní úlohu, která se vztahuje ke všem indikátorům.

Autorem notových zápisů je Jan Prchal.

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-04 Žák realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností písně a skladby různých stylů a žánrů
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> žák zazpívá, zahraje či doprovodí vybranou píseň či skladbu (např.: beat box, scat, rap, výběrem doprovodu z databanky keyboardu, připraveným doprovodem) žák zazpívá společně se spolužáky státní hymnu a popíše okolnosti a společenské souvislosti jejího vzniku

Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální	
<p>V hodinách jste zpívali píseň „<i>Kde domov můj?</i>“, státní hymnu České republiky, a hovořili jste o okolnostech jejího vzniku. Nyní odpověz na následující otázky týkající se vzniku naší státní hymny:</p> <p>Jak se stala naše hymna oficiální státní hymnou?</p> <p>a) Hymna vznikla na objednávku. b) Hymnou se stala píseň, která byla po delší období předávána ústním podáním.</p> <p>Ve kterém století a k jaké příležitosti vznikla píseň „<i>Kde domov můj?</i>“, naše budoucí státní hymna?</p> <p>a) Ve 20. století u příležitosti vzniku ČR. b) V 19. století jako píseň jedné divadelní hry.</p> <p>Kdo zkomponoval hudbu a text naší státní hymny?</p> <p>a) Hudba: Bedřich Smetana, text: František Škroup. b) Hudba: František Škroup, text: Josef Kajetán Tyl.</p> <p>Text písně „<i>Kde domov můj?</i>“ byl ve své době překládán do mnoha cizích jazyků.</p> <p>a) ano b) ne</p> <p>Oficiální státní hymnou se stala píseň „<i>Kde domov můj?</i>“ roku:</p> <p>a) 1918 b) 1834</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák se v průběhu výuky seznámil se státní hymnou a okolnostmi jejího vzniku. Zná její autory, dokáže určit dobu vzniku písně i rok, kdy se stala částí státní hymny.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-04.2</p>		
Ilustrativní úloha A – obtížnost	optimální	
<p>Zaspívej se spolužáky píseň „<i>Kde domov můj?</i>“, státní hymnu České republiky. Na dostupném médiu vyhledej interpretaci hymny zazpívanou českým zpěvákem a zhodnoť, zda je interpretována v souladu s notovým zápisem. Urči, na jakou dobu státní hymna začíná. Ve znějící hudbě upozorni na ta místa, o kterých se domníváš, že se v nich nejčastěji chybuje.</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Při zpěvu písně „<i>Kde domov můj?</i>“ je třeba důsledně dbát na její správnou interpretaci. Žáky</p>		

upozorněte na problémy vznikající nesprávným použitím vázání v 7. taktu (viz text skalínách) a interpretaci 14. a 16. taktu st. hymny (viz text česká).

K poslechu je možné využít standardně dostupné nahrávky. Jako notovou ukázkou lze využít např. zápis hymny uvedený v učebnici HV pro 5. ročník (Lišková, M. Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ. Praha: SPN a.s. 2007. ISBN 80-7235-050-1)

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-04.2

Ilustrativní úloha A – obtížnost

excelentní

Česká státní hymna má dvě sloky, ovšem obvykle se zpívá jen sloka první. Dokázal bys doplnit text druhé sloky?

Kde domov můj,
kde domov můj?
V kraji,
duše útlé.....,
mysl,
..... vzdoru zmar?
To je Čechů,
mezi Čechy domov můj,
mezi Čechy domov můj!

Metodický komentář:

*Kde domov můj,
kde domov můj.
V kraji znáš-li Bohu milém,
duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, vznik a zdar,
a tu sílu vzdoru zmar?
To je Čechů slavné plémě,
mezi Čechy domov můj,
mezi Čechy domov můj!*

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-04.2

Ilustrativní úloha B – obtížnost

excelentní

Zazpívej sólově nebo se spolužáky správně českou hymnu. V notovém zápisu upozorni na obtížná místa, (dodržování délek not, správnou výslovnost sykavek, skoky v melodii apod.). Věnuj pozornost dechovému režimu a dynamice. Doplně na vhodné místo i úder činelů. Zadiriguj začátek písně.

Hymna České republiky

Kde domov můj?

František Škroup
Josef Kajetán Tyl

mf
Kde do-mov můj, kde do-mov můj? Vo-da hu - či po lu - či - nách, bo-ry
šu - mí_ po_ ska - li - nách, v sa - dě skví_ se ja-ra květ, zem-ský ráj_ to na po
po - os - ka - li - nách,
hled! A to je ta krás - ná ze - mě, ze - mě čes - ká, do-mov
krá - ás - ná
če - es - ká
f
můj, - ze-mě čes - ká, do-mov můj.

Autorem notového zápisu je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Žák zazpívá sólově nebo se spolužáky správně českou hymnu. V notovém zápisu upozorní na obtížná místa, vysvětlí a vzorově předvede (viz označení rámečky). Píseň začíná neúplným taktem – lze taktovat i jako takt třídobý.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-04.2

Ilustrativní úloha C – obtížnost

excelentní

Pozorně vyslechni hudební ukázkou. Je ti hudba povědomá? Co ti připomíná? V čem se liší? Kdo je autorem původní melodie?

Tuto skladbu vytvořil Antonín Dvořák. Pozorně si poslechni celou skladbu a poznamenej si, kolikrát jsi v jejím průběhu původní melodii (její část) zaslechl.

Metodický komentář:

Předehra Můj domov k Šamberkově hře Josef Kajetán Tyl Antonína Dvořáka pracuje se dvěma melodickými tématy – písní *Kde domov můj?* a *Na tom našem dvoře*.

Po motivačním poslechu, při kterém by žák měl poznat jemu známou melodii, zde v jiném tónorodu, následuje poslech buď celé skladby (9*52), nebo její části, kterou zvolí vyučující úměrně časovým možnostem a situaci ve třídě.

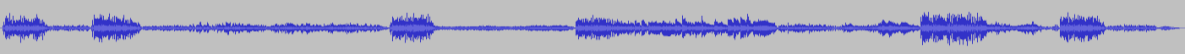
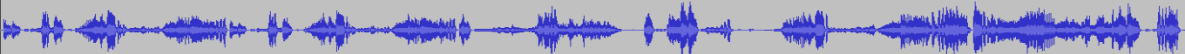
Ferdinand František Šamberk, 1838 – 1904, český herec, režisér a autor divadelních her.

Doporučená nahrávka: Antonín Dvořák – *Můj domov*, Předehra, op. 62, Česká filharmonie, Bohumil Gregor, od 2*02 → 2*50, potom celé.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-04.2

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-05 Žák rozpozná některé z tanců různých stylových období, zvolí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě a na základě individuálních hudebních schopností a pohybové vyspělosti předvede jednoduchou pohybovou vazbu
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák rozliší na základě audio i video ukázek vybrané typy tanců (lidové tance, historické, společenské, současné styly) a odliší balet jako druh umění 2. žák si zvolí ukázkou taneční hudby a předvede (ve skupině nebo sólo) typický prvek daného tance (základní kroky, vybranou taneční figuru)
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální
<p>Pozorně vyslechni jednotlivé hudební ukázky. V jejich průběhu si zaznamenávej vše, co podle tebe jednotlivé tance charakterizuje. Všiměj si nástrojového obsazení hudby, tempa, taktu. Po poslechu porovnej své postřehy s ostatními spolužáky. K ukázkám přiřaď správné názvy tanců. K dispozici jsou tyto tři: valčík, mazurka, menuet. Který z tanců je nejstarší? Do jakého historického období spadá?</p> <p>Z nižších ročníků určitě umíte zatančit Mazurku. Připomeneme, že se běžně tancuje k písni <i>Měla babka, čtyři jabka</i>. Dokážete si s tímto tancem poradit i k hudbě z naší ukázky? Prozradíme, že jednu část musíte dle vlastní fantazie tanečně dotvořit. Rozdělte se do několika tanečních skupin a tanec uveďte do života. Která ze skupin si poradí nejlépe?</p>	
<p>Poznámky:</p> <p>Doporučené nahrávky:</p> <p>Čajkovskij Petr Iljič – <i>Mazurka</i> z klavírního cyklu Album pro mládež, op. 39. (CD 3. Vydavatelství Bianka 1997 České Budějovice).</p> <p>Händel Georg Friedrich – <i>Menuet (II.)</i> závěrečná věta ze suity Hudba k Ohňostroji. (CD 8/1. Vydavatelství Bianka 1997 České Budějovice).</p> <p>Strauss Johann – <i>Na krásném modrém Dunaji</i>. (CD 8/2. Vydavatelství Bianka 1997 České Budějovice).</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru 9-1-05.1.2</p>	

Ilustrativní úloha A – obtížnost	optimální	
<p>Pozorně si vyslechni dvě hudební ukázky a rozhodni, která patří hudbě homofonní a která hudbě polyfonní.</p> <p>Jednodušším úkolem určitě bude rozhodnout, zda jsou obě hudební ukázky z dílny vokální či instrumentální hudby.</p> <p>Nyní se zamysli a řekni, která z ukázek reprezentovala období hudebního klasicismu a zda je pro tento sloh typická hudba homofonní či polyfonní.</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>K této úloze lze využít i jiné skladby s homofonní či polyfonní sazbou z období hudebního baroka a klasicismu. Notovou sazbu homofonní či polyfonní hudby lze znázornit graficky. Grafické ztvárnění hlasů polyfonní skladby je pro žáky jednodušší – lze velmi dobře zachytit postupný nástup jednotlivých hlasů.</p> <p>Doporučené nahrávky:</p> <p>W. A. Mozart – <i>Malá noční hudba, I. Allegro</i>, CD k učebnici HV pro 8. ročník ZŠ autorů Charalambidis, A. a kol. Praha : SPN a.s., 2005. ISBN 8072352989 (ukázka CD 25)</p> <p>J. D. Zelenka – <i>Cum Sancto Spiritu</i> z Missa Sanctissimae Trinitatis, CD k učebnici HV1 pro gymnázia autorů Charalambidis, A. a kol. Praha : SPN a.s., 2003. ISBN 80-7235-211-3 (ukázka CD 19)</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru 9-1-02.1</p>		
Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní	
<p>Vyber si tanec, který tě nejvíce zaujal. Spolužákům tanec prakticky předved' a současně je nauč základní kroky či pohyby, které jsou pro daný tanec nebo taneční žánr charakteristické. Svě spolužáky seznam i s historickým pozadím vybraného tance.</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žákům necháme na libovůli, který tanec představí. Ohledně teoretických poznatků motivujeme žáky k vybírání informací typu - doba a místo vzniku tance; tanečníci, kteří jsou v daném oboru nejlepší; typické taneční soutěže apod.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru 9-1-2.1</p>		

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-06 Žák se orientuje v proudu znějící hudby, vnímá užité hudebně výrazové prostředky a charakteristické sémantické prvky, chápe jejich význam v hudbě a na základě toho přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku	
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák rozliší a ve znějící hudbě pojmenuje vybrané výrazové prostředky hudby (tempo, rytmus, melodii, barvu, dynamiku) 2. žák rozpozná úseky, v nichž je použita citace, zvukomalba; rozpozná kontrast a gradaci, opakování melodie, rytmu 3. žák rozpozná na vybraných hudebních ukázkách operu, muzikál, balet, komorní a symfonickou hudbu, píseň, sborovou tvorbu 	
Ilustrativní úloha A – obtížnost		
	minimální	
<p>Poslechni si pozorně následující hudební ukázkou. Proměňovala se v ní hudba postupně, nebo skokově? Co se na hudbě měnilo? Jak zněla na počátku a v závěru? Čím toho bylo dosaženo? Dokázal bys průběh ukázky graficky zaznamenat?</p> <p>Vyber termín, kterým takový průběh hudby označujeme: kontrast opakování – repeticce gradace.</p> <p>Dokážeš určit autora a dobu vzniku skladby?</p> <p>Je ti melodie povědomá? Při jakých příležitostech ji můžeš slyšet i dnes?</p>		
Metodický komentář:		
<p>V ukázce se postupně proměňuje dynamika a barva. Na počátku zní pp, na závěr ff. Průběh melodie lze graficky znázornit označením pro crescendo, zesilující se čarou apod. Všechny uvedené termíny jsou správně. Ludwig van Beethoven byl završitelem hudebního klasicismu, ale jeho hudba (včetně této ukázky) má rysy hudby romantické. Žák by měl melodii znát (jako hymnu EU).</p>		
Ludwig van Beethoven – <i>9. symfonie, IV. věta</i>		
Doporučená ukázka: Philharmonia Baroque orchestra, directed by Nicholas McGegan. Od 2*28 ↔6*00		
Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-06.2		
Ilustrativní úloha B – obtížnost		
	minimální	
<p>Poslechni si pozorně následující hudební ukázkou. Proměňovala se v ní hudba postupně, nebo skokově? Co se na hudbě měnilo? Jak zněla na počátku a v závěru?</p> <p>Dokážeš určit, který z grafických záznamů této ukázky odpovídá?</p> <p>a) </p> <p>b) </p>		

c)

Svou volbu zdůvodni.

Vyber termín, kterým takový průběh hudby označujeme: kontrast | opakování – repetice | gradace.

Dokážeš určit autora a dobu vzniku skladby? Znáš některé jeho další skladby?

Je ti melodie povědomá? Při jakých příležitostech ji můžeš slyšet i dnes?

Metodický komentář:

Lze použít metodický komentář z předešlé úlohy. Grafický záznam této hudební ukázky je pod písmenem c. (Pro zajímavost: a) A. Vivaldi – Jaro, I. věta, b) L. van Beethoven – Symfonie č. 5 Osudová, I. věta).

Ludwig van Beethoven – *9. symfonie, IV. věta*

Doporučená ukázka: Philharmonia Baroque orchestra, directed by Nicholas McGegan. Od 2*28 ↔6*00

Autorem grafů je Jan Prchal.

Ilustrativní úloha C – obtížnost

minimální

Pozorně se zaposlouchej do dvou ukázek. Hudební skladatel pracuje kromě tónů, zvuků hudebních i se zvuky nehudebními. Dokážeš určit, které to jsou?

Jsou použity pouze pro dokreslení prostředí a navození určité nálady, nebo jako nedílná součást skladby, jako rytmický nástroj?

Dokážeš vyjmenovat některé z hudebních nástrojů, které v ukázce hrají?

Nahrávání reálných zvuků, jejich zpracování a následné použití v hudebních kompozicích se nazývá:

a) stahování

b) kopírování

c) samplování

Metodický komentář:

Steve Reich (1936), přední reprezentant *minimal music*. Skladba *City Life* (1995) využívá samplingu (v obsazení orchestru jsou dva hráči na samplery). V této ukázce jsou použity zvuky syčící páry, klaxony a bouchání dveří automobilů a slova *Check it out!* Zvuky jsou nedílnou součástí skladby, mají funkci rytmických nástrojů.

Tato praxe je běžně využívána v taneční, elektronické a ambientní hudbě více než 30 let.

Steve Reich – *City Life – I. Check it out*

Doporučená nahrávka: Steve Reich – *City Life – I. Check it out*, Ensemble Modern Frankfurt, BMG 74321 66459 2, od 1*53 a 4*47

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru: HV-9-1-06.1.2

Ilustrativní úloha A – obtížnost	optimální	
<p>Poslechni si část skladby <i>Památník Lidicím</i>, kterou pod dojmem tragédie vypálení Lidic zkomponoval Bohuslav Martinů. V průběhu skladby použil velice známý motiv z jedné z nejslavnějších symfonií. Až jej uslyšíš, zvedni ruku.</p> <p>Pokud hudební skladatel použije ve své skladbě melodii nebo část skladby jiného skladatele nebo lidové písně, jedná se o:</p> <p>a) variaci b) reprodukci c) citaci</p> <p>Který z těchto hudebně výrazových prvků ve skladbě dominuje?</p> <p>a) rytmus b) tempo c) barva d) melodie</p> <p>Poznal jsi v ukázce citovaný motiv?</p> <p>Znáš nějakou další skladbu inspirovanou historickou událostí?</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Zde se jedná o citaci části hlavního tématu I. věty Symfonie č. 5 c moll Osudové Ludwiga van Beethovena.</p> <p>V ukázce dominuje nejspíše barva (a harmonie), žák by měl svou volbu vysvětlit.</p> <p>Bohuslav Martinů – <i>Památník Lidicím</i> Doporučená nahrávka: Památník Lidicím, Česká filharmonie, Karel Ančerl - ukázka od 6*10 (7*22)</p> <p>Ludwig van Beethoven – <i>Osudová – I. věta</i>, hlavní téma – k poslechu lze využít standardně dostupné nahrávky.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-06.1.2</p>		
Ilustrativní úloha B – obtížnost	optimální	
<p>V hodinách jste se seznámili s husitskou písní „<i>Ktož jsou boží bojovníci</i>“. Dokážeš popsat okolnosti jejího vzniku? Znáš alespoň začátek textu? Zatluskej rytmus části textu písně: Ktož jsou bo-ží bojovní-ci.</p> <p>Pozorně se zaposlouchej do hudební ukázky. Jakou má hudba náladu, jakou představu vyvolává? Autor zde použil melodii jedné písně – poznáš, o kterou píseň se jedná?</p> <p>Skladbu vytvořil Bedřich Smetana a je součástí cyklu šesti symfonických básní. Jak se tento cyklus jmenuje? Dokážeš jednotlivé části vyjmenovat? O kterou z nich se jedná?</p> <p>Prohlédni si grafický záznam třech částí cyklu a vyber ten, který odpovídá znějící hudbě a volbu zdůvodni.</p> <p>a) </p>		

b)

c)

Metodický komentář:

V symfonické básni Tábor Bedřich Smetana použil citace husitské písně „*Ktož jsou boží bojovníci*“. Kompozice začíná působivě, s použitím rytmu textu *Ktož jsou boží ...*. Ten může žák bez problémů identifikovat. Doporučujeme píseň se žáky vhodným způsobem připomenout v aktuální hodině nebo v hodině předešlé.

Co vás napadne při poslechu úvodu symfonické básně Tábor?

Doporučená nahrávka: Bedřich Smetana – *Má vlast*, Jakub Hrůša, Bamberger Symphoniker, od 52*34

Pro informaci: a) Šárka, b) Z českých luhů a hájů.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-06.1.2

Autorem grafů je Jan Prchal.

Ilustrativní úloha B – obtížnost

optimální

Pozorně se zaposlouchej do čtyř ukázek. Dokážeš popsat, co mají společného a čím se liší?

Kromě tónů, tedy zvuků hudebních využívají zvuků reálných.

Dokážeš určit, které zvuky to v jednotlivých ukázkách jsou?

Jsou použity pouze pro dokreslení prostředí a navození určité nálady, nebo jako nedílná součást skladby, např. jako rytmický nástroj?

Dokážeš vyjmenovat některé z hudebních nástrojů, které v ukázkách hrají?

Nahrávání reálných zvuků, jejich zpracování a následné použití v hudebních kompozicích se nazývá:

a) scratching b) loading c) sampling

Metodický komentář:

Nástroj, prostřednictvím kterého se zvuky používají ve skladbách, se nazývá sampler (video k první ukázce).

Steve Reich (1936), přední reprezentant *minimal music*. Skladba *City Life* (1995) využívá samplingu (v obsazení orchestru jsou dva hráči na samplery). V této ukázce jsou použita slova „*It's been a honeymoon – Can't take no more!*“. Sampler je na videu velmi dobře vidět.

Třívětá kompozice *Different Trains* (1988) patří mezi mistrovská díla hudebního minimalismu nejen koncepcí, formou a provedením, ale i hlubokým protiválečným apelem. Steve Reich tuto skladbu pro

smyčcové kvarteto a magnetický pás (sampler) věnoval souboru Kronos Quartet.

Tato praxe je běžně využívána v taneční, elektronické a ambientní hudbě více než 30 let.

Brian Eno a David Byrne patří mezi nejvýznamnější osobnosti tzv. ambient music. Kompozice „*Mea Culpa*“, která zpracovává slova a hlasy z projevů kalifornských politiků, je z prvního ambient/sampling alba *My Life In the Bush of Ghosts* (1981).

Poslední skladba je ukázkou samplování segmentů jiných kompozic a jejich začlenění do skladby jako rytmických vyhrávek a rytmických prvků (samplery hlasů). Jazz–rapový soubor Us3 v písni „*Cantalooop (Flip Fantasia)*“ použil samplery ze skladby Herbie Hancocka *Cantaloupe Island* (1964) a úvodní text a slovní projevy z alba Arta Blakeyho *A Night at Birdland Vol.1* (1954). Píseň je z prvního alba Us3 *Hang on the Torch* z roku 1993, které nastartovalo novou etapu ve vývoji jazzu (Blue Note Records).

Steve Reich – *City Life – III. It's been a honeymoon – Can't take no more!*

Doporučená nahrávka: Steve Reich – *City Life – III. It's been a honeymoon – Can't take no more!*, Ensemble Modern Frankfurt, BMG 74321 66459 2

Brian Eno – David Byrne – *My Life In the Bush of Ghosts – Mea Culpa*

Doporučená nahrávka: Brian Eno – David Byrne – *My Life In the Bush of Ghosts - „Mea Culpa“*, Sire 1981

Steve Reich – *Different Trains – Part I.*

Doporučená nahrávka: Steve Reich – *Different Trains – Electric Counterpoint*, Kronos Quartet/Pat Metheny, Elektra/Nonesuch Rec. 7559-79176-2, 1989

Us3 – *Cantalooop (Flip Fantasia)*

Doporučená nahrávka: Us3 – *Hang on the Torch*, Blue Note Rec. 1993.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-06.1.2

Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní
--------------------------------	------------

Je zcela běžné, že současná hudba používá kromě hudebně výrazových prostředků i zvuky nehudební, zvuky reálné. Ty se nahrávají, počítačově zpracovávají a následně využívají v kompozicích. Tomuto procesu se říká sampling, samplování zvuků (zvukových vzorků). Této techniky, tehdy pomocí magnetofonů, využívali umělci již od 60. let 20. století. V rockové hudbě byla průkopníkem tohoto směru britská skupina Pink Floyd.

Pokus se v jejich repertoáru nalézt písně, ve kterých využívají reálných zvuků. Posuď, zda tyto zvuky pouze dotvářejí náladu písní, vytvářejí představu určitého konkrétního prostředí nebo jsou nedílnou součástí hudby jako takové – např. jako rytmická složka písní a skladeb?

Připrav pro spolužáky krátký referát o tomto souboru a uveď příklady písní, ve kterých je výše zmíněného způsobu tvorby použito.

Metodický komentář:

Žák je schopen samostatně vyhledat na internetu příslušné skladby, analyzovat je a posoudit využití reálných zvuků v nich.

Hudba skupiny Pink Floyd je obecně dobře přijímána napříč věkovými skupinami. Pink Floyd patřili k propagátorům využívání nehuděbních zvuků v rockových kompozicích. Přestože větší část jejich tvorby tvoří spíše kompozice než rockové písničky v původním smyslu slova, jejich hudba byla sdělná a obecně pozitivně přijímaná.

Poprvé se tento způsob komponování silně projevil na albu *Ummagumma* (1969), zásadní průlom pak znamenalo album *The Dark Side of The Moon* (1973). Právě zde je možno najít příklady: píseň „Money“ s rytmickým úvodem v 7/8 taktu, složeném z reálných zvuků, představuje klasický případ.

Žák na této úrovni by měl být schopen zpracovat stručný referát o této (nebo jiné) velmi významné skupině 2. pol. 20. století a vyhledat vhodné ukázky, které dokumentují obě dvě možnosti využívání samplingu.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-06.1.2

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-07 Žák zařadí na základě individuálních schopností a získaných vědomostí slyšenou hudbu do stylového období a porovnává ji z hlediska její slohové a stylové příslušnosti s dalšími skladbami
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák popíše základní znaky typické pro hudbu jednotlivých slohových období (jednohlas, vícehlas, homofonie, polyfonie, hudba vokální a instrumentální, hudební forma, hudební druhy) 2. žák zařadí se znalostí základních hudebně vyjadřovacích prostředků vybrané ukázky do příslušného slohového období (od nejstarších hudebních památek po současnost) 3. žák určí styl a žánr vybrané ukázky moderní populární hudby
Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální
Vyslechni tři hudební ukázky a urči přibližnou dobu jejich vzniku. Seřaď znějící ukázky a) – b) – c) správně chronologicky podle doby vzniku. Svou volbu zdůvodni.	
Metodický komentář:	
Řešení: b) – c) – a). Žák popíše základní rysy znějící hudby a svou volbu zdůvodní.	
a) Romantismus (Vltava – B. Smetana) Doporučená nahrávka: Bedřich Smetana – Má vlast, Jakub Hrůša, Bamberger Symphoniker, od 17*17	
b) středověký jednohlasý chorál "Antiphona ante Rorate – Ista est speciosa" Doporučená nahrávka: Codex Franus – Antiphona ante Rorate – Ista est speciosa, Schola Gregoriana	

Pragensis, Supraphon SU 3407-2-231,1999

c) baroko (fuga D moll – J. S. Bach)

Doporučená nahrávka: Toccata and Fugue in D minor, Miklos Spanyi, od 2*41

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru 9-1-07.1.2

Ilustrativní úloha A – obtížnost

optimální

Pozorně si vyslechni dvě hudební ukázky a rozhodni, která patří hudbě homofonní a která hudbě polyfonní.

Jednodušším úkolem určitě bude rozhodnout, zda jsou obě hudební ukázky z dílny vokální či instrumentální hudby.

Nyní se zamysli a řekni, která z ukázek reprezentovala období hudebního klasicismu a zda je pro tento sloh typická hudba homofonní či polyfonní.

Metodický komentář:

K této úloze lze využít i jiné skladby s homofonní či polyfonní sazbou z období hudebního baroka a klasicismu. Notovou sazbou homofonní či polyfonní hudby lze znázornit graficky. Grafické ztvárnění hlasů polyfonní skladby je pro žáky jednodušší – lze velmi dobře zachytit postupný nástup jednotlivých hlasů.

Doporučená nahrávka:

W. A. Mozart – *Malá noční hudba, I. Allegro*, CD k učebnici HV pro 8. ročník ZŠ autorů Charalambidis, A. a kol. Praha: SPN a.s., 2005. ISBN 80-7235-298-9 (ukázka CD 25)

J. D. Zelenka – *Cum Sancto Spiritu z Missa Sanctissimae Trinitatis* – CD k učebnici HV pro 5. ročník ZŠ autorů Lišková, M. Praha : SPN a.s., 2003. ISBN 80-7235-050-1. (ukázka CD 24)

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru 9-1-07.1.2

Ilustrativní úloha B – obtížnost

optimální

Na základě znějící ukázky urči, o jaký žánr moderní populární hudby se jedná:

- a) jazz
- b) country and western
- c) rock and roll
- d) heavy metal

Metodický komentář:

Žák se rámcově orientuje v historii populární hudby 20. století a dokáže identifikovat základní žánry. Zde se jedná o rock and roll – píseň Rock Around the Clock – Bill Haley and The Comets. Jako poslech lze využít standardně dostupné nahrávky.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-07.3

Ilustrativní úloha C – obtížnost

optimální

Pozorně vyslechni ukázkou. Dokážeš ji přiřadit k jednomu ze žánrů moderní populární hudby? Nabízíme tyto žánry:

swing | rock and roll | folk music | disco | country and western | hard rock

Který z těchto hudebníků v tomto žánru rozhodně nehrával? K dispozici máš obrázky hráčů na trubku, akustickou kytaru, housle, trombón, banjo, klavír, kontrabas hraný prsty pizzicato, bicí nástroje a saxofon.

Metodický komentář:

Žák se rámcově orientuje v historii populární hudby 20. století a dokáže identifikovat základní žánry. Na základě poslechu ukázky odpoví na druhou otázku. Obrázky jsou volně stažitelné.

Zde se jedná o *country and western* (konkrétně o *bluegrass music*): Flat And Scruggs – *Foggy Mountain Breakdown*.

Doporučené nahrávky: *Foggy Mountain Breakdown*, Lester Flat a Earl Scruggs, SP 1949
Bonnie and Clyde – The Original Motion Picture Score, Collector’s Choice Music CCM 2030, 2009

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-07.3

Obrázky a ilustrace jsou volně dostupné kliparty.

Ilustrativní úloha – obtížnost

optimální

V hudební výchově ses seznámil s různými hudebními druhy a žánry, s významnými osobnostmi hudby, hudebními pojmy. Nemělo by pro tebe být tedy složité k sobě přiřadit jednotlivé pojmy a zvukové ukázky a vytvořit vztahové trojice. Poradíme ti, aby sis nejprve vyslechl ukázkou a pak doplnil další pojmy. Svě rozhodnutí pak následně zdůvodni.

ukázka a	1. vídeňská škola	„Má vlast“
ukázka b	jazz	varhanní skladby

	ukázka c	první česká hudební památka	renesance
	ukázka d	Bedřich Smetana	„New Orleans“
	ukázka e	rock	Ludwig van Beethoven, Wolfgang Amadeus Mozart, Joseph Haydn
	ukázka f	vokální polyfonie	„Hospodine, pomiluj ny“
	ukázka g	Jakub Jan Ryba	elektrická kytara
	ukázka h	swing	český klasicismus
	ukázka i	Johann Sebastian Bach	big band

Doporučená nahrávka:

- a) Deep Purple – *Smoke On The Water* – lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku
- b) Hospodine, pomiluj ny – CD k učebnici HV pro 9. ročník ZŠ autorů Charalambidis, A. a kol. Praha: SPN a.s., 2005. ISBN 80-7235-310-1 (ukázka CD1)
- c) *Má vlast – Vltava* – B. Smetana – lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku
- d) J. J. Ryba – *Česká mše vánoční* – lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku
- e) *In The Mood* – orchestr Glenna Millera – CD k učebnici HV pro 8. ročník ZŠ autorů Charalambidis, A. a kol. Praha: SPN a.s., 2005. ISBN 80-7235-298-9 (ukázka CD14)
- f) New Orleans – pochodový jazz – *Svatí už pochodují (When the Saints Go Marching In)* - lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku
- g) J. S. Bach – *Tocatta a fuga d moll* – CD k učebnici HV pro 8. ročník ZŠ autorů Charalambidis, A. a kol. Praha: SPN a.s., 2005. ISBN 80-7235-298-9 (ukázka CD 21)
- h) G. P. da Palestrina – *Missa Papae Marcelli* – CD k učebnici HV pro 8. ročník ZŠ autorů Charalambidis, A. a kol. Praha: SPN a.s., 2005. ISBN 80-7235-298-9 (ukázka CD16)
- i) W. A. Mozart – *Malá noční hudba* – CD k učebnici HV pro 8. ročník ZŠ autorů Charalambidis, A. a kol. Praha: SPN a.s., 2005. ISBN 80-7235-298-9 (ukázka CD 25)

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-07.1

Ilustrativní úloha – obtížnost

excelentní

Pozorně vyslechni tři hudební ukázky. Mají společné rysy? Popiš je. Čím se naopak ukázky liší?

Nabízíme tři obrázky, které mohou jednotlivé ukázky graficky znázorňovat. Dokážeš je k jednotlivým ukázkám přiřadit?

Ukázka a)

Ukázka b)

Ukázka c)

Graf 1)

Graf 2)

Graf 3)

Nabízíme tři pojmy: jednohlas (jednohlasý chorál), polyfonie a homofonie. Dokážeš je vysvětlit? Který z pojmů odpovídá třetí ukázce?

Jak se nazývá podobná praxe při zpěvu některých lidových písní?

Autorem grafů je Jan Prchal.

Metodický komentář:

Společné rysy – hudba vokální, zpěv a capella, lze akceptovat i odpověď středověk (období gotiky a renesance)

V první ukázce zní **jednohlasý chorál**, druhá je příkladem vokální **homofonie** a třetí vokální **polyfonie**.

a) *Svatý Václave*

Lze použít jakoukoli standardně dostupnou nahrávku.

b) Christobal de Morales – *Parce mihi domine*

Doporučená nahrávka: Officium – The Hilliard Ensemble, Jan Garbarek, ECM 1525, 1994

c) Giovanni Pierluigi da Palestrina – *Missa Papae Marcelli - Kyrie*

Doporučená nahrávka: Palestrina – Missa Papae Marcelli, Sistine Chapel Choir, Massimo Pallombella, Deutsche Grammophon 00289 479 6131, 2016

První ukázka je příkladem jednohlasu, druhá homofonie a třetí polyfonie.

Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-07.1.2

Očekávaný výstup RVP ZV	HV-9-1-08 Žák vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák zdůvodní význam hudby u umělecké a běžné produkce (filmová a audiovizuální tvorba, dramatické umění, sport, reklamy) 2. žák zdůvodní vhodnost či nevhodnost hudební složky ve vybrané ukázce 3. žák písemnou či ústní formou vyjádří, jakou roli hraje hudba a umění obecně v jeho životě; uvede situace, ve kterých se nelze bez hudby obejít

Ilustrativní úloha A – obtížnost	minimální	
<p>Zhlédněte ukázkou části filmu Charlie Chaplina <i>Moderní doba</i>, pokaždé s jiným hudebním doprovodem.</p> <p>Který z hudebních doprovodů byl nejvhodnější? Svou volbu zdůvodni.</p> <p>Změnil některý z hudebních doprovodů vyznění scény? Pokus se o vysvětlení.</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Vyznění filmové ukázky nejlépe odpovídá třetí varianta hudebního doprovodu – s hudbou tohoto druhu spojujeme svět němé grotesky a nejlépe odpovídá i tempu filmové ukázky. První nabízená ukázka vytváří atmosféru dramatickou a třetí náladu smuteční.</p> <p>Doporučená videoukázka: Charlie Chaplin – <i>Moderní doba, scéna v továrně</i> (Modern Times, Factory scene)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Igor Stravinskij – <i>Svěcení jara, 1. Probuzení (Uctívání země)</i> cca od 8*00 – lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku 2) Ludwig van Beethoven – <i>7. symfonie II. Věta, Allegretto</i> – lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku 3) Jaroslav Ježek – <i>Bugatti step</i> Doporučená nahrávka: Osvobozené divadlo I. – VII. 1929 – 1938, CD1 Bugatti step, Harry von Noé, Jaroslav Ježek, Ježkův orchestr Osvobozeného divadla, Supraphon <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-08.1.2</p>		
Ilustrativní úloha – obtížnost	minimální	
<p>Zhlédněte dvakrát tutéž ukázkou, pokaždé s jiným hudebním doprovodem.</p> <p>Proměnila hudba vyznění filmové ukázky? Svě tvrzení vysvětli.</p> <p>Co se asi stane v následujících chvílích při použití druhé hudební ukázky?</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Zhlédněte dvakrát tutéž ukázkou života na korálovém útesu, vždy s různým doprovodem. První zvuková ukázka odpovídá náladou i barvou. Druhá navozuje napětí a výlet pod hladinu mění v drama.</p> <p>Doporučená videoukázka: jakákoli ukázka z volně dostupného zdroje, bez původní zvukové stopy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Camille Saint-Saëns – <i>Karneval zvířat – Akvárium</i> Doporučená nahrávka: Carnival of the Animals: VII. Akvarium (Aquarium) – Marian Lapšanský, Peter Toperczer, Ondrej Lenárd & Slovak Radio Symphony Orchestra 2) John Williams – <i>The Jaws Soundtrack – Main Title (Theme From 'Jaws')</i> Doporučená nahrávka: Jaws, MCA Records, 1975 		

Ilustrativní úloha – obtížnost	optimální	
<p>Vyslechni si postupně všechny hudební ukázky a následně k nim přiřaď situace, jejichž atmosféru by nejlépe vystihly. Svou volbu vysvětli.</p> <p>Svatba zděšení pohřeb slavnostní chvíle živelní katastrofa zamilování taneční zábava narozeniny prarodičů posezení s kamarády u ohně v přírodě návrat rodičů z třídní schůzky</p> <p>Dokážeš jmenovat i další situace, které ukázkám odpovídají? Kterou z ukázek bys nechtěl poslouchat o samotě?</p>		
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák na základě poslechových zkušeností i zkušeností z běžného života dokáže popsat a následně přiřadit vhodný hudební doprovod k nabízeným situacím. Zároveň lze úlohu formulovat i zcela jinak: přiřaď k situacím hudební složku tak, abys dosáhl vyznění opačného, humorného, absurdního apod.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Edward Grieg – <i>Peer Gynt – Ranní nálada</i> – lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku 2) Karel Valdauf – <i>Pod jednou střechou</i> Doporučená nahrávka: Pod jednou střechou + bonusy, Karel Valdauf se svým orchestrem, Supraphon VT9703-2, 2013 3) John Williams – <i>The Jaws Soundtrack – Main Title (Theme From ‘Jaws’)</i> Doporučená nahrávka: Jaws, MCA Records, 1975 4) Ludwig van Beethoven – <i>7. symfonie II. Věta, Allegretto</i> – lze použít jakoukoliv standardně dostupnou nahrávku 5) Felix Mendelssohn Bartholdy – <i>Sen noci svatojánské - Svatební pochod</i> Doporučená nahrávka: Mendelssohn Orchestral Works, L’Orchestre de la Suisse Romande, Ernest Ansermet DECCA - ELQ4800382 6) L. Janáček – <i>Sinfonietta – I. věta – fanfáry</i> Doporučená nahrávka: Sinfonietta – Taras Bulba, Sir Charles Mackerras, Wiener Philharmoniker, DECCA 410 138-2, 1983 (od začátku do cca 2:26) 7) techno <i>Tide Is High</i> Doporučená nahrávka: Best Techno 2015 Hands Up Mega Mix - Tide Is High, Alex Megane 8) bratři Nedvědové – <i>Stánky</i> Doporučená nahrávka: 44 slavných písniček – Stánky, Bratři Nedvědové, Universal 2005 <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-08.3</p>		

Ilustrativní úloha – obtížnost	excelentní
<p>Zhlédni se spolužáky tři videoukázky jako němý film, bez zvukové složky. Pokus se k jedné z nich vytvořit se spolužáky zvukový, hudební doprovod. Urči, kterými z hudebně výrazových prostředků nejlépe vyjádříte zobrazený děj. Zvol hudební nástroje i zvuky nehudební a přiřdi hráčům své skupiny nástroje a role. Svůj hudební doprovod přehrajte spolužákům a požádejte je o komentář a hodnocení. Vy naopak zhodnoťte a okomentujte výsledek jejich práce.</p>	
<p>Metodický komentář:</p> <p>Žák na této úrovni by měl být schopen nejen popsat a vysvětlit, jakým způsobem hudební složka podpoří nebo umocní vyznění dané situace nebo – jako v této úloze – videoukázky, ale zároveň prakticky hudebně zvukový doprovod připravit a realizovat. To je možné v hodině hudební výchovy se spolužáky nebo mimo výuku vytvořením zvukové stopy pomocí vlastních nahrávek, sestřihem hudebních a zvukových vzorků (samplů) a jejich editací ve volně dostupných programech.</p> <p>Nabídneme tři témata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podmořský svět • soptící vulkán • ruch velkoměsta, automobilový provoz <p>Doporučené videoukázky: jakékoli tématické ukázky z volně dostupného zdroje, bez původních zvukových stop.</p> <p>Poznámka: ilustrativní úloha se vztahuje k indikátoru HV-9-1-08.1.2</p>	

DOPORUČENÁ LITERATURA

- AŠENBRENEROVÁ, Ivana. *Camile Saint – Saens – Karneval zvířat*. Ústí nad Labem: Albis, 2006. ISBN 80-85030-11-X.
- BRABEC, Jiří. *Hudební výchova pro 7. ročník*. Vybrané kapitoly. Úvaly: Jinan, 1995. ISBN nevedeno.
- BRABEC, Jiří. *Hudební výchova pro 9. ročník*. Vybrané kapitoly. Úvaly: Jinan, 1997. ISBN nevedeno.
- BRABEC, Jiří a ŠTÍBROVÁ, Ivana. *Hudební výchova pro 8. ročník*. Vybrané kapitoly. Úvaly: Jinan, 1994. ISBN nevedeno.
- DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Know how učitele hudební výchovy. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-85300-98-2.
- DIMENY, Judith. *Zvuk jako hra*. Praha: Panton, 1992. ISBN 80-7039-152-9.
- DRÁBEK, Václav. *ABC výchovných koncertů*. Praha: Hudební oddělení Divadelního ústavu, 1987. ISBN nevedeno.
- DRÁBEK, Václav. *Popularizace hudby*. Praha: H&H, 1992. ISBN 80-85467-84-4.
- FUKAČ, Jiří., VYSLOUŽIL, Jiří a MACEK, Petr. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon 1997. ISBN 80-7058-462-9.
- HERDEN, Jaroslav. *My pozor dáme a posloucháme*. Praha: Scientia, 1994. ISBN 80-8582-56-5.
- HERDEN, Jaroslav. *My pozor dáme a nejen posloucháme*. Praha: Scientia, 1997. ISBN 80-7183-087-9.
- HERDEN, Jaroslav. *Hudba jako řeč. O poslechu doma i ve škole*. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-7183-126-3.
- HERDEN, Jaroslav. *Hudba pro děti*. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-522-X.
- HERDEN, Jaroslav. *Úpravy pro školní soubory*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-052-8.
- HOLUBEC, Jiří, PRCHAL, Jan a REITTEROVÁ, Vlasta. *Nebojme se klasiky*. Praha: Editio Bärenreiter, 2007. ISBN M-2601-0399-3.
- HOLUBEC, Jiří, PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Zpíváme a hrajeme. Praha: Muzikservis, 1999. ISBN 80-86233-08-1.
- HURNÍK, Lukáš. *Tajemství hudby odtajněno*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-278-6.
- HURNÍK, Ilja, EBEN, Petr a kol. *Česká Orffova škola I – IV*. (různá vydání 1969 – 1995).
- CHARALAMBIDIS, Alexandros, MATOŠKA Dalibor a kol. *Hudební výchova pro 6., 7., 8. a 9. ročník ZŠ*. Ucelená řada učebnic a metodických příruček hudební výchovy pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky gymnázia. Praha: SPN a.s., 1997 – 2010 (různá vydání).
- CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 2. stupeň základní školy*. Metodický průvodce. Praha: SPN, 2007. ISBN 97-80-7235-343-9.

JENČKOVÁ, Eva. *Hudba a pohyb ve škole*. Hradec Králové: Tandem 2002. ISBN 80-903115-7-1.

JURKOVIČ, Pavel. *Instrumentální soubor na ZŠ*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-7058-131-X.

JURKOVIČ, Pavel. *Živá hudba minulosti ve škole*. Praha: Muzikservis, 1995. ISBN 80-86233-0703.

JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 1996. ISBN 97-580607-12.

JURKOVIČ, Pavel. *Hudební nástroje ve škole*. Praha: Muzikervis, 1998. ISBN 98-580607-12.

KOLÁŘ, Jan a ŠTÍBROVÁ, Ivana. *Hudební výchova pro 5. ročník ZŠ*. Hudební dílna I. Úvaly: Jinan, 1995. ISBN neuvedeno.

KOLÁŘ, Jan a ŠTÍBROVÁ, Ivana. *Hudební výchova pro 6. ročník ZŠ*. Hudební dílna II. Úvaly: Jinan, 1997. ISBN neuvedeno.

KOPECKÝ, Jiří, SYNEK, Jaromír a ZOUHAR, Vít. *Hudební hry jinak*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2014. ISBN 978-80-7460-066-1.

KOUBKOVÁ, Jana. *Zutí provádím s chutí*. Praha: Muzikus, 1999. ISBN 80-86253-02-3.

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova*. Metodická příručka pro hudební výchovu ve škole. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-730-5.

KURKOVÁ, Ludmila, a EBEN, Petr. *Hudebně pohybová výchova*. Praha: SPN, 1975. ISBN neuvedeno.

LIŠKOVÁ, Marie. *Zpíváme si s dětmi*. Praha: Grada, 2005. ISBN 978-80-247-6143-5.

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební výchova pro 1. stupeň základní školy*. Klavírní doprovody. Praha: SPN a. s., 2009. ISBN 978-80-7235-358-3.

LIŠKOVÁ, Marie. *DO-RE-MI 2, Zpěvník pro malé školáky*. Praha: SPN a.s., 2016. ISBN 978-80-7235-517-4.

LIŠKOVÁ, Marie a HURNÍK, Lukáš. *Hudební výchova pro 1., 2, 3., 4. a 5. ročník základní školy*. Ucelená řada učebnic a metodických příruček pro 1. stupeň základní školy. Praha: SPN, a. s., 1998 - 2010 (různá vydání).

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební výchova pro 1. stupeň základní školy*. Metodický průvodce. Praha: SPN, a. s., 2007. ISBN 978-80-7235-345-3.

MICHELS, Ulrik. *Encyklopedický atlas hudby*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-2388-13.

PACLT, Jaromír. *Slovník světových skladatelů*. Praha: Editio Supraphon 1972. ISBN 09/21-02-235-72.

PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, 1998. ISBN 978-80-8623-300-0.

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X.

ŠEDIVÝ Jakub a ROHLÍKOVÁ, Lucie. *Hudební výchova pro 6. a 7. ročník*. Praha: Fraus, 2014. ISBN 978-80-7238-901-8.

SMOLKA, Jaromír a kolektiv. *Dějiny hudby*. Praha: TOGGA s.r.o., 2001. ISBN 80-902912-0-1.

VACÍK, Miloš. *Škola hry na perkuse*. Praha: Muzikus, 2005. ISBN 80-86253-36-8.

WAUGH, Alexander. *Vážná hudba. Nový přístup k poslechu*. Bratislava: Slovo, s.r.o., 1995. ISBN 80-857 11-20-6.

Hudební časopisy:

Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní.
Čtvrtletník. Praha: PedFUK.

Internetové odkazy:

Česká Orffova společnost [online]. Dostupné z: <http://orff.cz>

Hudební SOS [online]. Dostupné z: <http://hudebnisos.cz>

Metodický portál rvp.cz : inspirace a zkušenosti učitelů [online]. Dostupné z: <http://www.rvp.cz>

Společnost pro hudební výchovu [online]. Dostupné z: <http://www.shvcr.cz>

